

ธรรมะมีบวก-ลบ

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๕๒

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งสติไว้ ตั้งสติไว้แล้วฟังธรรม ธรรมะนะ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าเราเกิดมาไม่พบธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม สุกญกัปป เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหมดสิ้นสูญไป มันสุกญกัปป มันต้องปรับตัว พอถึงเวลาแล้วจะมีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาตรัสรู้ต่อไปๆ

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแต่ละพระองค์เวลาตรัสรู้ขึ้นมา เพราะการสร้างสมมาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เอก์ นาม ก็ หนึ่งไม่มีสอง ถ้าเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาแล้ว จะไม่มีใครสอดแทรกเข้ามา เป็นบารมีของท่านแต่ละองค์ๆ ไป เห็นไหม หนึ่งไม่มีสอง สิ่งนั้นเป็นความจริงอันหนึ่ง เป็นความที่ที่สุดส่วน

แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา เผยแผ่ธรรมขึ้นมา ในสมัยพุทธกาลมันมีลัทธิศาสนาต่างๆ อยู่มหาศาลเลย เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเผยแผ่ธรรมไป เห็นไหม โลกนี้ร้อนนัก เวลาเทศน์ยสะแล้ว “เธอทั้งหลาย ทั้ง ๖๐ องค์ ฟันจากบ่วงที่เป็นโลกและเป็นทิพย์ เธออย่าไปซ้อ้นทางกัน เธออย่าไปซ้อ้นทางกันนะ” เพราะว่าอะไร เพราะโลกเราร้อนนัก

คำว่า “โลกเราร้อนนัก” คือเขาต้องการ ทุกคนต้องแสวงหา ทุกคนต้องการธรรมะเพื่อจะดับทุกข์ เพื่อจะพ้นจากทุกข์ แต่ลัทธิศาสนา ลัทธิต่างๆ ที่เขาสอนอยู่มันก็มีความแน่นอนอยู่แล้ว มันมีอยู่โดยดั้งเดิมอยู่แล้วนะ ทำไมเขาพ้นทุกข์ของเขาไม่ได้ละ นี่มันเป็นพิธีกรรม มันเป็นศาสนาของเขา เขาก็เชื่อถือของเขา มันเป็นเรื่องอาศัย แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม

ขึ้นมา สิ่งนี้จะพ้นจากทุกข์ พ้นจากทุกข์นะ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามหัศจรรย์มาก มหัศจรรย์จริงๆ

การประพฤติปฏิบัติของเรา เวลาเราประพฤติปฏิบัติ เราเกิดมาเป็นชาวพุทธ เราพบพระพุทธศาสนา นี่วางธรรมและวินัยไว้แล้ว เราเกิดมาไม่พบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เราพบธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม นี่ธรรมวินัยจะเป็นศาสดาของเรา เราก็มีธรรมวินัยเป็นเครื่องศึกษา แต่สิ่งนี้ศึกษามาแล้วมันเป็นทฤษฎี เป็นวัตถุ เห็นไหม สัตว์สตัพพะนะ สัตัพพะไว้มันไม่โตหรอก เพราะสัตว์มันสตัพพะไว้ มันไม่มีชีวิต แต่หัวใจของเรามันมีชีวิต มันมีความรู้สึก นี่สิ่งที่มีความรู้สึกนั้น

สัตว์สตัพพะเราก็ไปเห็น คูลี เสือสตัพพะไว้ โอโฮ! เสือ มันก็น่ากลัวนะ ถ้าเราไม่รู้ เราเห็นแต่ไกล เราคิดว่ามันมีชีวิต แต่พอเข้าไปใกล้มันเป็นสัตว์สตัพพะ โอ! โอ้ความกลัวนั้นหายไปหมดเลยนะ เพราะมัน ไม่มีชีวิต มันทำอะไรเราไม่ได้ นี่ก็เหมือนกัน กิเลสของเรามันร้ายกว่านั้น สิ่งที่เราศึกษามันกำจัดกิเลสเราได้ไหม ธรรมวินัยที่เราศึกษามา โอ้เสือดาวนี้ โอ้จี้โลก จี้โกรธ จี้หลง มันกลัวไหม? มันไม่กลัวหรอก มันไม่กลัว มันประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันเป็นความจริงใหม่ ถ้ามันเป็นความจริง ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าละเอียดลึกซึ้งอย่างนี้ เพราะมันเป็นมีสิ่งที่มีชีวิต

เพราะใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้อยู่โคนต้นโพธิ์ นั่นเป็นธรรม ธรรมอันนี้เป็นธรรมที่ว่าวิมุตติสุขในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้ววางธรรมและวินัยไว้ สิ่งที่ว่าธรรมวินัยไว้ เห็นไหม คนรู้ ผู้รู้ วางทางเดินไว้ แต่พวกเรามันตาบอด มันไม่รู้ ทางเดินนั้นแหละ แต่เราเดินไปไม่ถูก เราเดินไปไม่ถูกหรอก เพราะทางเดินอย่างนี้มันไม่ใช่ทางเดินด้วยวัตถุ ไม่ใช่ทางเดินด้วยความเป็นมนุษย์ ไม่ใช่ทางเดินด้วยการคมนาคม

สิ่งที่ทางเอก มัคโค เป็นทางอันเอก มันเป็นบุคลาธิษฐานเพื่อเปรียบเทียบว่าทางอันเอกมีอยู่ทางเดียวเท่านั้นละ มรรคญาณที่จะเข้าไปถึงหัวใจมันมีอยู่ทางเดียวเท่านั้น เข้าไปถึงเพื่อจะชำระโอ้เสือดาวนั้น โอ้เสือดาวสตัพพะ

เสือดาวสตัพพะมันสตัพพะแล้วนะ พวกสัตว์สตัพพะมันอยู่ของมัน มันคู่พังของมัน มันเป็นวัตถุนะ แต่โอ้กิเลสมันมีชีวิต มันมีเป็นความรู้สึก กิเลสก็มีชีวิต ใจเราก็มีชีวิต สิ่งที่เราเกิดมาก็เกิดมาด้วยชีวิต ปฏิสนธิจิต เกิดในใจของมารดา ถึงมาเกิดเป็นเรา สิ่งที่เกิดเป็นเรามันมีชีวิต มันมี

ความรู้สึกทั้งนั้น มันมีการเปลี่ยนแปลงทั้งนั้น มันไม่มีอะไรตายตัวคงที่หรอก มันเป็นอนิจจัง มันแปรปรวนอยู่ตลอดเวลา สิ่งของมันแปรปรวน มันแปรปรวนของมันไปตามธรรมชาติ มันแปรปรวนไปตามกิเลสตัณหาความทะยานอยาก

แปรปรวนไปในทางที่ดี ที่เรามาทำกันอยู่นี้เป็นทางที่ดีไหม? เป็นทางที่ดี เพราะเราศึกษาธรรมมาแล้วธรรมเจริญรุ่งเรือง กิ่งพุทธกาลศาสนาจะเจริญอีกหนหนึ่ง แล้วมันเจริญขึ้นมาใหม่ล่ะ? มันก็เจริญขึ้นมาจริงๆ ศาสนาเจริญขึ้นมาอีกหนหนึ่ง เจริญขึ้นมาเพราะเหตุใด? เจริญขึ้นมาเพราะมีครูมีอาจารย์ของเราที่มีความมองอาจกล้าหาญเข้าไปเผชิญกับความจริงในหัวใจ ถ้าเข้าเผชิญกับความจริงในหัวใจ ไปแก้ไขหัวใจนั้นแล้ว ความจริงอันนั้นมันสืบทอดกันมาด้วยใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่ง จากใจดวงหนึ่งนะ ใจของสิ่งที่มีชีวิตมันรับรู้ได้ สิ่งที่มีการประพฤติปฏิบัติ พื้นฐานของมัน ถ้าใครมีสติปัญญาขึ้นมา จิตมันสงบขึ้นมา มันมีขึ้นมา ความเป็นไปมันจะก้าวเดินของมันไป

แต่ถ้ามันยังเป็นโลกียปัญญา ปัญญาทางโลก ปัญญาจากต่างๆ นี่เสื่อสตัฟฟ์ สัตว์สตัฟฟ์ ทฤษฎี มันเป็นสภาวะแบบนั้น มันไม่เป็นความจริงขึ้นมาหรอก เขาพูดขนาดไหนก็พูดได้ คำพูด เวลาพูดทางทฤษฎีนี้พูดได้นะ เหมือนเราเราพูดได้หมดเลย เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยเราไปหาหมอทำไม ทำไมเราไม่รักษาเอง เราก็มี ทฤษฎีเราก็มี วิชาการของแพทย์ก็มี ก็รักษาเองสิ รักษาเองได้ไหม? มันก็ไม่ได้ นี่ก็เหมือนกัน ทฤษฎีก็เป็นทฤษฎี แต่ในความเป็นจริง หัวใจมันไปอยู่ที่ไหน คนป่วยคนไข้ อยู่ไหน คนที่เจ็บไข้ได้ป่วยมันอยู่ไหน แล้วเราจะแก้ไขอย่างไร มันเป็นสิ่งมีชีวิต มันไม่ใช่สัตว์ สตัฟฟ์ มันไม่ตายตัวหรอก ทฤษฎีมันตายตัวคงที่ของมัน แต่ความเป็นไปของมัน มันละเอียดอ่อนของมัน มันตายตัวอย่างนั้นไม่ได้ ถ้าตายตัวอย่างนั้นไม่ได้ เราจะทำอย่างไร

ครูบาอาจารย์ จากใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่ง พื้นฐานคุณธรรมนี้ ถ้าพื้นฐานยังไม่มี เห็นไหม คุณติ อย่างตอนเช้าบอกเลยว่า พริกอยู่ในป่า แล้วเราไปกิน เราไม่รู้เรื่อง มันจะเป็นโทษได้อย่างไร

นี่ไง วิทยาศาสตร์ เด็กมันเข้าใจของมันอย่างนั้นใช่ไหม นี่เพราะเราไม่รู้เรื่อง เราไม่รับรู้อะไรเลย พริกตรงนั้นใครจะไปรู้ได้ว่ามันมาจากไหน นี่ไง อวิชา อวิชาของเรา เพราะเอาเราเป็นใหญ่ เอาตัวตนเราเป็นใหญ่ เอาความรู้ของเราเป็นใหญ่ เอาเราเป็นที่ตั้ง

แต่ถ้ามันเป็นความจริง มันเป็นวิถุณะใช่ไหม มันเป็นข้อเท็จจริงของมันใช่ไหม เราไปเจอ มันทำไม ทำไมเราไม่ไปเจอพริกต้นอื่น ทำไมเราจะต้องไปเจอมัน นี่เวรกรรมมันมีของมัน เราเอา

เราเป็นที่ตั้ง เราปฏิเสธสิ่งต่างๆ ทั้งหมดเลย แล้วเราจะไปขวางโลกได้อย่างไร นี่มันขวางโลก นี่ไง เพราะเราไม่ยอมรับอะไรเลย เราไม่ยอมรับความจริง ข้อเท็จจริงสิ่งใดๆ เลย เอาแต่ทิฐิฐิมานะของตัวเป็นใหญ่ แล้วที่ว่า “ศาสนาอย่างนี้ ศาสนาประพจน์ไม่ได้ พระพุทธศาสนาประพจน์ไม่ได้ พระพุทธศาสนาเราไม่เข้าใจ เราไม่รู้ มันก็ให้ผลกับเรา”

มันเป็นเวรเป็นกรรมของคน มันเป็นวาระของเขา ทำไมเขาต้องไปเจอวัดอย่างนั้น ต้องเป็นสภาวะแบบนั้น มันมีที่มาที่ไป มันมีกรรมเก่า-กรรมใหม่ กรรมมันหลากหลายมหาศาลนะ นี่เราเอาเราเป็นใหญ่ เราไม่เอาความเป็นจริงเป็นใหญ่ เอาผลของวิญญูะเป็นใหญ่ นะ ผลของวิญญูะ เวลาเกิดมา เวรกรรมเกิดมามันเป็นสภาวะแบบใด นี่มันเป็นสภาวะ เห็นไหม คุณติ กรรม คนที่มีอายุยืนต่างๆ ถือศีล ๕ มา มีทรัพย์สมบัติมากน้อยต่างๆ มันเป็นวาระของเขา แล้วบอกว่าสังกรรมรังแกเราทุกอย่างรังแกเรา ธรรมวินัยต้องเป็นอย่างนั้น

นี่ไง มันเป็นความสำเร็จรูป มันเป็นไปไม่ได้ เพราะมันมีชีวิต มันมีความรู้สึกในการกระทำ มันมีหยาบมีละเอียดมหาศาล นี่แค่พื้นฐานนะ พื้นฐานที่ประพจน์ปฏิบัติจากใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่ง เขาคุณตรงนี้ ถ้าคุณอย่างนี้แล้ว ครูบาอาจารย์ท่าน จากใจดวงหนึ่งไข้ไหม ถ้าใจดวงที่ขวางโลกอย่างนี้ เห็นไหม “เพราะเราไม่รู้ เราไม่รับทราบ เราจะมีโทษอะไร เป็นไม่ได้”...วุฒิภาวะอย่างนี้ แสดงว่าใจอย่างนี้มันปิดกั้น มันมีทิฐิฐิมานะ

ทิฐิ มิจฉาทิฐิ สัมมาทิฐิ ถ้าเป็นมิจฉาทิฐิ ความเห็นอย่างนี้มันจะเป็นสัมมาทิฐิได้อย่างไร มันต้องรอเวลาไง เราบอก “วุฒิภาวะของจิต” วุฒิภาวะของจิตมันมีกาลเวลาของมัน ต้องรอเวลา ถ้าคนเขาหลับ เขาไม่สนใจ เราจะป้อนอาหารหรือทำอะไรก็รักษาเขาไม่ได้ แต่ถ้าหัวใจมันเปิดมา นี่ก็เหมือนกัน ทำไมเราต้องมาเจอพริกต้นนี้ ทำไมเราต้องเข้ามาในเส้นทางสายนี้...นี่ผลของวิญญูะไง มันมีของมัน เราจะปฏิเสธหรือไม่ปฏิเสธ เหมือนกับไฟ เราจะปฏิเสธไฟว่ามีหรือไม่มี เราเหยียบไปมันก็ร้อนทั้งนั้นนะ เราปฏิเสธของเราว่าเราไม่รู้ ไม่รู้มันก็ให้ผลกับความไม่รู้ นั้นคืออวิชา

เพราะไม่รู้ถึงได้มาเกิด เพราะไม่รู้ถึงได้ทุกข์ ถ้ามันรู้ จะมาเกิดทำไม เพราะเกิดมาแล้วมันทุกข์ จะเกิดมาทำไม นี่เพราะไม่รู้ เพราะอวิชา แล้วสิ่งที่ว่าพริกนี้เราไม่รู้ เพราะอวิชาไง เพราะความไม่รู้ เพราะอวิชามันถึงเป็นไป

แล้ววิชาล่ะ วิชามันเป็นอย่างไร วิชามันก็ต้องเป็นเวรเป็นกรรมของเราดี เวิร์กรรมของเราเกิดขึ้นมาเพราะเหตุใด ถ้าเวิร์กรรมของเราเกิดขึ้นมาเพราะกรรมดี-กรรมชั่วอย่างไร แล้วเรามั่นคงในพระพุทธศาสนา เราเชื่อในศาสนา เราจะประพฤติปฏิบัติ ถ้าเราเชื่อในศาสนา เราก็ทำบุญกุศลเพื่อดำรงชีวิตของเราให้มีความสุข แต่ถ้าเรามีความสุข เราศึกษาเข้าไป มีความสุข เราก็อยากได้สุขมากขึ้น สุขมากขึ้น สุขความเป็นจริงเป็นอย่างไร

สุขเวทนา-ทุกข์เวทนา ใ้สุขอย่างนี้คือสุขในขั้น เพราะทุกข์เวทนา-สุขเวทนามันเป็นขั้น ๕ ทุกข์ในขั้น ความพอใจ ความบิบบั่นใจ ความสุขใจ ความพอใจ มันเป็นอนิจจัง แล้วอยากได้ความสุขแบบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในธรรมวินัยที่สั่งสอนไว้ ที่วางเป็นแนวทางไว้ จะทำอย่างไร

เหมือนกับทางวิชาการ ดูการก่อสร้างสิ ทางวิชาการก่อสร้างเห็นใหม่ เราผูกเหล็ก เราตีแบบ เราเทพูน เสร็จแล้วก็เสร็จไซ้ใหม่ เสามันก็เสร็จ คานมันก็เสร็จ เป็นชั้นเป็นอันนะ นี่วัตถุ มันเป็นวัตถุคงที่ตายตัว ใจมันเป็นอย่างนั้นใหม่ เอาสติมาได้ใหม่ จึงสติให้ขึ้นมาในหัวใจได้ใหม่ จึงสมาธิให้ขึ้นมาได้ใหม่ นี่ไง สิ่งที่เป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นหัวใจ สิ่งที่มีชีวิต มันละเอียดอ่อนมาก แล้วทางทฤษฎีมันเป็นกฎตายตัวอย่างนั้น กับความละเอียดอ่อนในหัวใจ มันแตกต่างกันอย่างไร ถ้ามันแตกต่างกันนะ มันแตกต่างกันอย่างไร

สมาธิก็เป็นชื่อของมัน “ศีล สมาธิ ปัญญา” ศึกษาได้หมดเลย มรรคญาณต่างๆ วิธีการ ฐูหมดเลย นี่ไง มันก็เหมือนกับไม้แบบ เหมือนกับเศษเหล็ก เหมือนกับเหล็กหินทรายปูนมันกองอยู่นั้น แล้วเราจะเอาขึ้นมาให้เป็นบ้านเป็นเรือนขึ้นมาได้อย่างไร ถ้าเป็นบ้านเป็นเรือนขึ้นมาแล้วนะ เป็นชั้นเป็นตอน บ้านมี ๔ ชั้น โสดาบัน สกิทาคามี อนาคามี มันจะเริ่มต้นตั้งแต่ชั้น ๑ ชั้น ๒ ชั้น ๓ ชั้นไปอย่างไร ถ้ามันเป็นบ้านขึ้นมา ปลุก ๔ ชั้นขึ้นมามันก็จบ นี่ทฤษฎี เข้าใจได้ พูดยังได้ แต่ถ้าเป็นการปฏิบัติ มันจะเป็นอย่างนั้นใหม่? ไม่เป็น ไม่เป็น ไม่เป็นเพราะว่าแบบของบ้านมันแตกต่างกันหลาย เพราะการปลุกบ้านมันก็แตกต่างกันหลาย นี่การปลุกบ้านเป็นการปลุกบ้านนะ แล้วการปลุกใจล่ะ

การปลุกใจ จิตมันจะเป็นสมาธิ จิตมันจะเป็นพื้นฐาน แค่ว่าวัตถุนี่หามาอย่างไร แค่ว่าวัตถุนะ ในการก่อสร้างถ้ามีเงินสั่งได้หมด จะต้องการสิ่งใดได้ทั้งนั้น ถ้ามีสตางค์ ทำอะไรก็ทำได้

จ้างใครทำก็ได้ ศึกษาเอง ทำเองก็ได้ แต่เวลาประพฤติปฏิบัติจริงๆ ขึ้นมา เวลาจิตเป็นสมาธิขึ้นมา
จริง จริงได้ไหม? จริงไม่ได้ จริงไม่ได้เพราะอะไร จริงไม่ได้เพราะมันไม่เป็นตามความเป็นจริง

ถ้ามันเป็นความเป็นจริงนะ จิต ถ้าเราเริ่มมีความเชื่อมั่น ต้องมีความเชื่อมั่น แล้วตั้งสติของเรา
เรา แล้วใช้คำบริกรรม พุทโธๆๆ หรือใช้ปัญญาอบรมสมาธิ คือใช้สติไล่ความคิดของเราไป
ความคิด จิตกินอารมณ์เป็นอาหาร ความคิดคืออารมณ์ ความทุกข์ความยาก ถ้ามันพอใจมันก็มี
ความสุขของมัน เวลามันไม่พอใจมันก็เป็นความทุกข์ของมัน แล้วสิ่งนี้มันก็ทำลายเรามาตลอด
อยู่แล้ว แล้วเราเอาสติตามมันไป เอาสติตามมันไป

“ศีล สมาธิ ปัญญา” ศีลคือความปกติของใจ ผลของมันนะ ผลของศีล ศีล ๕ คืออะไร ศีล
๕ ข้อห้าม ๕ ข้อนั้น หลวงปู่ฝั้นพุดชัดเจน “ศีล ๕ คือ ศีรษะ ๑ แขน ๒ ขา ๒” นี่ท่านพุดถึงร่างกาย
นะ แต่ศีล ๕ มันอยู่ที่ไหน ศีลคือความปกติของใจ แล้วใจมันอยู่ที่ไหน

ถ้าใจมีศีล จิตมันเป็นปกติของมัน ถ้าจิตเป็นปกติของมันแล้ว ปกติเฉยๆ ปกติโดยมี
อารมณ์ ปกติมีความรู้สึก “ศีล สมาธิ” ถ้ามีศีลขึ้นมา มีขอบเขตขึ้นมา สมาธิเกิดขึ้นมาได้อย่างไร
ถ้ามีสติขึ้นมา มีสติไล่ความคิดเข้าไป สิ่งที่ว่า อารมณ์ สัญญาอารมณ์ จิตกับความคิดมันเป็นสอง
ความคิดเป็นอาหารของใจ อารมณ์ความรู้สึก สัญญาอารมณ์เป็นอาหารของใจ อาหารของจิต จิต
มันต้องกินสัญญาอารมณ์เป็นอาหารตลอดเวลา แล้วมันก็กินแต่สารพิษ กินแต่ความทุกข์ยาก
อยากปฏิบัติ อยากพ้นทุกข์ ความอยากนี้มันก็จูงความคิดไป กระเสือกกระสน ทุกข์ๆ ยากๆ ทุกข์
ไปตลอดเลย แล้วตรงไหนมันจะเป็นความพอดี ตรงไหนมันจะเป็นสมาธิขึ้นมา

ความทุกข์ความยากมันเกิดจากตัณหาความทะยานอยาก ความทุกข์ความยากมันเกิดนะ
“ธรรมของพระพุทธเจ้านี้ โอ้อโฮ! สุดยอดเยี่ยม” พอสุดยอดเยี่ยมก็อยากได้อยากเป็น อยากได้อยากเป็น
มันก็กระตุ้น ตัณหาซ่อนตัณหา มันก็เคลื่อนของมันไป ทั้งๆ ที่ความคิดมันเป็นอาหารของใจ แต่
เราไปสร้างขึ้นมา มันก็ไปกินสิ่งต่างๆ มันก็กลับมาทุกข์ใจอีก นี่มันมีความพอดีตรงไหน

ในการก่อสร้าง ถ้าเขามีหินทรายปูนขึ้นมา เขาผสม เราเท มันก็จบ แล้วจิตมันเป็นไหม
อ้าว! ศีล สมาธิ ปัญญา ก็รู้หมด อ้าว! ก็ผสมมันมาให้เป็นสิ ให้มันเป็นความจริงขึ้นมาสิ...มันไม่
จริง เห็นไหม นี่ขนาดว่าสิ่งที่พื้นฐานมันยังมีของมันนะ ความผิด-ความถูกของเรา เราปฏิบัติ
ขึ้นมา ความคิดของเรามันก็เป็นความทุกข์อยู่แล้ว แล้วก็ยังไปผูกมัด ไปผูกมัดกับธรรมขององค์

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ ผมคิดว่าเป็นอย่างนั้น เป็นสำเร็จรูป เป็นความคิด เป็นความจริง ขึ้นมา...มันเป็นไปได้ มันเป็นไปได้หรือ

แม้แต่ความสงบของใจ สัมมาสมาธิ ถ้าใครทำความสงบของใจได้ ครูบาอาจารย์เราพูดบ่อย ถ้าใครทำความสงบของใจได้นี้พออยู่พอกิน มันมีความสุขนะ จิตที่มันกินสัญญาอารมณ์เป็นอาหาร แล้วจิตที่มันได้ธรรมะ คำบริกรรมพุทโธฯ จนมันอิ่มเต็มของมัน สมาธิคือจิตมันอิ่มเต็มของมัน มันไม่หิวโหย มันไม่กระหาย มันไม่กินเหยื่อ มันไม่กินเหยื่อเพราะอะไร

คุณ ออย่างความคิด สัญญาอารมณ์ของเรา สังขาร ความปรุง ความแต่ง ความคิดทั้งหมด นี้มันทำให้จิตพร่อง เพราะอะไร มันกินเข้าไปแล้วมันพร่องซะใหม่ พุทโธฯ ดมให้มันเต็ม พุทโธฯๆๆ พอมันอิ่มเต็ม มันไม่พร่อง พอมันไม่พร่องของมัน ความคิด สัญญาอารมณ์ กับจิต พุทโธฯๆๆ จนมันเป็นหนึ่งเดียว นี่สิ่งที่เป็นหนึ่งเดียว ถ้าเป็นหนึ่งเดียวไม่ได้ จิตมันเป็นสมาธิได้อย่างไร ถ้าเป็นหนึ่งเดียวไม่ได้ พระพุทธเจ้าจะไม่สอน “ศีล สมาธิ ปัญญา”

“ศีล สมาธิ ปัญญา” สมาธิคือความอึดของใจ คือใจมันมีหลักมีเกณฑ์ของมัน ความอึดของใจ คนที่มีความอึดเอบในหัวใจ มันจะว่างๆ ว่างๆ...คนพูดอย่างนั้นคือคนพูดแบบขาดสตินะ คำว่า “ว่างๆ” มันเหมือนกับเรากินข้าวเสร็จแล้วก็ต้องไปถามว่าหนูอิ่มหรือยัง ผมอิ่มหรือยัง มันคนบ้าหรือ นี่มันคนบ้า แล้วว่างๆ ว่างๆ เหมือนคนบ้า

แต่ถ้าเป็นความจริง ไม่เป็นอย่างนั้น ความจริงมันมีสติของมัน มันรับรู้ของมัน แต่สิ่งนี้มันรักษาไว้ได้ยาก สิ่งต่างๆ สติเรายังตั้งได้ยากเลย คุณ แม้แต่หน้าที่การงานของเรา เรามีความชำนาญขนาดไหนมันยังพลั้งเผลอ มันยังมีความผิดพลาดเป็นธรรมดา แล้วหัวใจเป็นนามธรรม แล้วสติของเรา สติ มหาสติ สติอัตโนมัติ สติที่มันจะโล่จิตเข้ามา มันจะไม่มีความผิดพลาดบ้างเลยหรือ ถ้ามีความผิดพลาด เราก็ต้องฝึกฝน มันต้องมีความขยันหมั่นเพียร มันต้องมีการกระทำ

เวลาเราทำหน้าที่การงานของโลก เราก็ทำหน้าที่การงานของเราเพื่อหาปัจจัยเครื่องอาศัย เราต้องลงทุนลงแรงขนาดนี้ แต่ขณะที่เราจะใช้สติปัญญา ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ว่าเรือภพหรือชาติ ความที่ว่าเรือภพหรือชาติมันจะตั้งสติขนาดไหน

สติ ที่ใช้กันอยู่นี้ สติที่เขาพูดกันอยู่นี้มันเป็นสติทางโลกๆ เขา สติที่ว่ามีสติสัมปชัญญะต่างๆ มันก็เป็นเรื่องโลก มันสัมผัสได้ไง ฆราวาสธรรม คุณฆราวาสธรรมกับธรรมของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติที่เขาเห็นทุกขัลิ เวลาเขาทำของเขา มันจะลึกซึ้งแตกต่างกันอย่างไร

สติ สมาธิมันก็ลึกซึ้งแตกต่างกัน ถ้าสติ สมาธิที่เรารับรู้ได้ มันเป็นสติ สมาธิของปุถุชน ปุถุชนคือคนมีสติ มีสมาธิโดยธรรมชาตินะ โดยธรรมชาติถ้าคนไม่มี มันขาดสติ มันเป็นคนบ้า เขาก็มีจิตกับหัวใจเหมือนกัน แต่เขาขาดสติจนบ้าไปเลย นั่นเพราะเขาไม่มีสติ ไม่มีสมาธิ เรามีสมาธิของเรา เราควบคุมได้ สมาธิสั้น-สมาธิยาว เรามีของเรา เรามีของเรานะ แล้วเราศึกษาทฤษฎี เออ! นี่สติ นี่สมาธิ แล้วก็ปฏิบัติไป มันก็สร้างภาพ ว่างๆ ว่างๆ เพราะอะไร ความหยาบของจิตใจ ความหยาบของมันไปผูกมัด เอาจิตนี้ไปผูกมัดกับทฤษฎี ผูกมัดกับสัญญาอารมณ์ให้เป็นตามข้อเท็จจริงอย่างนั้น มันเลยไม่เป็นข้อเท็จจริง

แต่ถ้ามันปล่อยมันวางไว้นะ สาธุ! ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าไม่มีพระพุทธเจ้ามา เอก์ นาม ก็ ไม่วางธรรมวินัยไว้แล้ว เราไม่ใช่ชาวพุทธหรอก เราไม่มีศาสนา พระพุทธศาสนาไม่เกิด นี่พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นมาแล้ว แล้วเราเป็นสาวก-สาวกะ เราเป็นบริษัท & เราอาศัยอยู่ในศาสนา เราไม่เชื่อ ไม่เคารพบูชาพระพุทธเจ้าได้อย่างไร

เราเคารพบูชาพระพุทธเจ้า แต่เคารพบูชาพระพุทธเจ้า การกระทำ ปรีชาปฏิบัติ การปฏิบัติมันต้องเป็นสัจจะความจริงขึ้นมาจากใจของเรา ถ้าสัจจะความจริงขึ้นมา สติก็ต้องเป็นสติของเรา สติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สาธุ! อยู่ในธรรมวินัย สาธุ! ถ้าสติของเรา เราพร้อมของเราขึ้นมา แล้วสติมันพร้อมขึ้นมา มันไล่ตามนะ

การประพฤติปฏิบัติให้อยู่โดยปกติ นั่งก็นั่งปกติ ทุกอย่างปกติ แล้วมันเกิดท่ามกลางปัจจุบันปกติ มันเป็นความจริง แล้วสติมันทันความคิดขึ้นมา ทันความคิดขึ้นมา ทันความคิดจนมันเป็นพลังงานที่มันอึดเต็มของมัน เห็นใหม่ มีความสุข มีความสุขนะ แล้วพยายามรักษา สิ่งต่างๆ ที่มันเกิดขึ้นมา ที่ว่า “สรรพสิ่งทั้งหลาย สัพพะ ธมฺมา อนตฺตา สรรพสิ่งนี้เป็นอนิจจัง”...มันเป็นอนิจจัง เพราะถ้ามีขึ้นมา มันเป็นอนิจจังของมัน มันยังไม่เป็นอนัตตาหรอก

ถ้าเป็นอนัตตาของมัน มันมีจิตเข้าไป กระบวนการของมัน มันจะก้าวเดินต่อไป กระบวนการของพื้นฐาน บันไดเป็นบันได บ้านเป็นบ้าน สิ่งต่างๆ ที่เราสร้างขึ้นมามี สรรพสิ่งนี้เป็นอนิจจัง สิ่งใดเป็นอนิจจัง สิ่งนั้นเป็นทุกขั...เป็นทุกขัใหม่ละ เวลาเป็นสมาธิแล้วสมาธิเสื่อม

ไปเป็นทุกข์ใหม่ล่ะ เพราะสมาธิเป็นอนิจจัง เราสร้างขึ้นมาได้ จิตเรามีความสงบมาก มีความสุขมาก อยากได้รสชาติอย่างนี้อีก พยายามชวนขวย พยายามวิ่งเต้นแสวงหาขนาดไหนมันก็ไม่ได้

“สิ่งใดเป็นอนิจจัง สิ่งนั้นก็เป็ทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นก็เป็อนัตตา” เป็นอนัตตาอย่างนี้เรายังไม่เห็นอะไรเลย สิ่งนี้เป็นอนัตตา เพราะทุกข์มันก็แปรสภาพ มันก็เป็นอนัตตา นี่เป็นอนัตตา เป็นอนัตตาแล้วได้อะไร

ถ้ามันเป็นอนัตตานะ จิตมันสงบ จิตเราต้องสงบให้ได้ พอจิตสงบนะ มันมีพื้นฐานของมัน ถ้ามันเป็นความจริง มันเป็สัจธรรม เห็นใหม่ คุณิ เวลาจิตสงบแล้วธรรมเกิด สิ่งที่มีมันผูกขึ้น สิ่งมันรับรู้ขึ้นมาคือธรรมเกิด ธรรมอย่างนี้มันอยู่ที่อำนาจวาสนาของคน บางคนไม่มีเลยนะ เป็นสมาธิก็เป็นสมาธิเฉยๆ แต่บางคนมันก็กะกะงง มันไม่ใช่ธรรมเกิด มันด้วยอำนาจของใจ เวลาจิตมันเริ่มสงบ มันรับรู้สิ่งต่างๆ อันนั้นไม่ใช่ธรรมเกิด

ถ้าธรรมเกิด จิตมันต้องนิ่ง พอจิตมันนิ่ง ธรรมมันเกิด คือบุญอำนาจวาสนาของคนมันจะผูกขึ้นมา มันสอนนะ คุณิ เวลาหลวงตาท่านพูด เวลาจิตของท่านว่างหมด “จิตนี้ทำไมมันสว่างไสวขนาดนั้น” ท่านพูดเองว่าธรรมะมาเดือน ธรรมมันเดือน ธรรมผูกขึ้นมาเดือนเลยนะ “จิตที่มีมันสุข มันสว่างขนาดไหน มันเกิดจากจุดและต่อมนะ”

หลวงตาท่านพูดเลย ท่านบอกว่าธรรมะกลัวท่านหลงทาง ธรรมะจะมาเดือน เดือนเฉยๆ นั้นนะเดือน พอเดือนเสร็จ ท่านบอกว่า ขนาดธรรมะมาเดือนแล้วก็ยังจับไม่ได้ ยังจับไม่ถูก ยังแสวงหา ยังหมุนอยู่ เพราะหลวงปู่มันท่านนิพพานไปแล้ว ท่านบอกถ้าหลวงปู่มันอยู่นะ ท่านไปหาหลวงปู่มัน หลวงปู่มันชี้โพละเดียวเท่านั้น ท่านจะย้อนกลับมา ทวนกระแสกลับมาในใจเลย

แต่นี้หลวงปู่มันไม่อยู่ พอหลวงปู่มันไม่อยู่ ธรรมะก็เดือนแล้ว ธรรมะก็เทศน์ให้ฟังแล้ว ธรรมะขึ้นมาแล้ว เพราะท่านก็มีบุญกุศลมาเหมือนกัน ธรรมะมาเดือนนะ เพราะเห็นใจของตัวเอง มัน โอ้โฮ! มหัศจรรย์ มองไป ภูเขาทะเลหุดเลย ว่างหมดเลย โลกนี้ว่างหมด ทำไมมันมหัศจรรย์ขนาดนั้น

ท่านพูดเอง ท่านเล่าประจำ ธรรมะมาเดือน ธรรมผูก ธรรมะมาเดือนเลย เพราะธรรมะกลัวเราจะผิดพลาด “ความสว่างไสวนี้เกิดจากจุดและต่อม” จูติจิต อวิชา จิตเดิมแท้ที่ส่องใส จิต

เดิมเห็นนี่หมองไปด้วยกิเลส อวิชชา ความฟ่องใส ความสว่างไสวขนาดไหน อวิชชาทั้งนั้นนะ แล้วก็เพิลิดเพิลินไปกับมัน นี่ธรรมะมาเตือน ธรรมผู้ค นี่ธรรมะที่มันเกิดจากใจ

แต่ถ้าจิตเราสงบ ธรรมะอย่างนี้ มันฟังธรรมๆ ธรรมจะมาเตือนเรา ถ้าเตือนแล้ว ธรรมเตือนเฉยๆ เราไม่ได้ก่อร่างสร้างตัว เราไม่ได้มีสติสัมปชัญญะ จิตมันไม่ได้คั่นคว้า ถ้าเราทำให้ชำนาญในวสี ให้จิตมันมีความสุขของมัน จิตจะมีความสุข สุขอันนี้มันเป็นอนิจจัง สุขอันนี้ไม่มันคงหรรอก

เพราะเราเป็นชาวพุทธ ใครทำสมาธิได้นะ แล้วพอจิตสัมผัสกับสมาธินะ แหม! สุขมากๆ จนเชื่อมั่น จนศรัทธาในพระพุทธศาสนา เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมามันมีตุ๊กตาขึ้นมาแล้ว พอมีตุ๊กตาขึ้นมา พอจิตได้สัมผัส จิตได้รับรู้ มันคุยกันได้แล้ว มันคุยกันได้ ผู้ที่ปฏิบัติขึ้นมาพูดคำเดียว “อืม! เหมือนกันเลย เหมือนกันเลย”

แต่ถ้ายังไม่ได้ “ว่างๆ ว่างๆ”...จิตไม่ได้สัมผัสใจ มันไม่ได้สัมผัส เราจะบอกว่ามันเป็นปริยัติในภาคปฏิบัติ คือปฏิบัติอยู่ แต่ยังพูดปริยัติอยู่ ยังพูด โลกียปัญญา คือปัญญาของโลกอยู่ โดยสามัญสำนึกของโลกๆ ใจดวงหนึ่งยังเข้าไม่ถึงใจอีกดวงหนึ่ง แต่ถ้ามันมีพื้นฐานขึ้นมาจะ มันสัมผัสแล้วนะ จากใจดวงหนึ่งเข้าสู่ใจอีกดวงหนึ่งได้เลย เพราะมันอันเดียวกัน

ถ้าจิตมันสงบแล้วนะ รักษาให้คืนะ...ไอ้ผู้ที่ปฏิบัติใหม่ “รักษาอะไร นี่นิพพานนะ นี่ว่างหมดนะ แล้วรักษาอะไร”

แต่ครูบาอาจารย์ท่านจะบอกว่า “เออ! นิพพาน เดี่ยวเอ็งจะหายเกลี้ยงเลย นิพพานของเอ็ง เดี่ยวมันจะเสื่อมหมดเลย”

ถ้าเชื่อ ถ้ารักษา มันจะดีขึ้น ถ้าไม่เชื่อ ไม่เชื่อเพราะอะไร เพราะมันใจ นี่ความมั่นใจตัวเอง มันมี พอมันสัมผัสของมัน แล้วมันก็เสื่อม มันต้องเสื่อมเป็นธรรมดา พอมันเสื่อมไปแล้วก็ต้อง ขวนขวายใหม่ ตั้งต้นใหม่ พยายามขวนขวายใหม่ นี่ชำนาญในวสี ผู้ที่ทำงานไม่เคยผิดพลาดเลย ไม่มี คนทำงานจะมีความผิดพลาดมาตลอดแนวทางเลย มากมายมหาศาล ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ถูกต้องไปเลยเป็นไปไม่ได้ แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๖ ปี พิจารณาอยู่ ไปศึกษากับ เจ้าลัทธิต่างๆ หัวหกกันขวิดอยู่ ๖ ปี สุดท้ายทิ้งหมดเลย เพราะอะไร เพราะธรรมะมันไม่มีใช้ไหม

ในเมื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังไม่ตรัสรู้ธรรม นั่นธรรมอะไร? นั่นก็เป็นลัทธิความเชื่อเฉยๆ แล้วทั้งลัทธิความเชื่อหมดเลย กลับมาระลึกถึงโคนต้นหว้าเลย ต้องอานาปานสติ

นี่เขาบอกว่า “ฉาน ๒ ฉาน ๓ ฉาน ๔”...ฉานก็ทิ้ง ไม่เอา พระพุทธเจ้าไม่ได้สอนเรื่องฉาน แต่ในเมื่อโลกเขามีเรื่องฉานไซ้ใหม่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปปฏิบัติกับอาหารดาบส มันมีอยู่แล้ว เรื่องฉานมันมีอยู่แล้ว ไอ้อย่างนั้นมันทำให้จิตส่งออก ทำให้จิตมันมีกำลังของมัน เห็นใหม่ ทั้งหมดเลย กลับมาอานาปานสติ กำหนดลมหายใจเข้า ลมหายใจออก นี่พระพุทธเจ้ามาค้นคว้าจนตรัสรู้ขึ้นมาเองโดยชอบ

พอตรัสรู้เองโดยชอบ พระพุทธเจ้าแสดงธรรมจักๆ จักรมันหมุน หมุนที่ไหน? หมุนที่ตรัสรู้เองโดยชอบ เพราะตรัสรู้เองโดยชอบแล้ว ความจริงมันมีในหัวใจแล้วไซ้ใหม่ สิ่งที่เป็นความจริงที่มีอยู่แล้วก็เอาออกมาประกาศเป็นสังฆธรรม เราก็คงไปคิดที่ไอ้ประกาศออกมา แต่หัวใจเราก็คงไปด้วยเลย ไปผูกมัดไว้เลย

สาธุ! วางไว้ แล้วกลับมาที่นี้ กลับมาในใจของเรา ทำใจของเราให้ชำนาญในวินัยะ ถ้าจิตมันสงบ ชำนาญในวินัยแล้วคุณแลจิตของเรา นี่คุณแล เราบอก คุณใจ รักษาใจ เขาก็บอกว่า “จิต” อีกแล้ว

คำว่า “จิต” มันดูแลรักษาได้มหาศาลทั้งนั้นนะ มันไม่ใช่แค่ดูไว้เฉยๆ ถ้าดูไว้เฉยๆ นะ กล้องวงจรปิดมันดีกว่าเราอีก มันติดตั้งไว้ มันดูทั้งวันเลย วิทยาศาสตร์เดี๋ยวนี้พิสูจน์ได้หมดแล้ว สิ่งที่เราไปคาดคิดกัน แล้วมันได้ผลประโยชน์กับใคร? ผลประโยชน์มันทุกข์ของเรานะ ถ้าทุกข์ของเรา เราดูแลมัน ดูแลรักษามัน ชำนาญในวินัย อย่าให้มันเสื่อมอีก เพราะมันเสื่อมมันถึงได้ทุกข์อยู่ที่นี่

ทำยาก ไม่ได้ทำง่ายๆ หรือก ถ้าทำขึ้นมาง่ายๆ พอจิตมันสงบแล้วตั้งมัน แล้วมันออกไปพิจารณากาย เห็นกายต่างๆ เห็นก็ยังหลุดไม่หลุดมือ ปฏิบัติใหม่นี้ยากมาก แต่พอปฏิบัติเริ่มต้นมีพื้นมีฐานนะ แล้วจิตมันออกไปรับรู้ มันทำของมันได้ คนทำงานเป็น หรือทำงานมีหลักมีเกณฑ์ มันจะเริ่มเจริญก้าวหน้าของมันไป ถ้าเริ่มเจริญก้าวหน้าของมันไป ถ้าจิตมันออกเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมนะ นี่ธรรมะมันมีบวก มีลบ มีคุณ มีโทษ มันยังไปอีกไกลแสนไกลเลย เห็นไหม

แม้แต่พื้นฐานเราต้องรักษา เพราะมันเป็นสิ่งมีชีวิต เหมือนต้นไม้ เหมือนสัตว์เลี้ยง มันมีชีวิต ต้องมีอาหารของมัน ต้องดูแลมัน เจ็บไข้ได้ป่วยต้องดูแลมัน สัตว์ตัวนั้นมันจะได้อยู่เป็นเพื่อนเรา ต้นไม้ เราดูแลรักษามัน ต้นไม้มันจะเจริญเติบโตของมัน

ศีล สมาธิ ปัญญาในหัวใจมันก็เป็นสิ่งที่มีชีวิต เพราะจิตมันมีชีวิตอยู่แล้ว จิตของเรามันธรรมชาติ ชาติรู้มันชาติอะไร สันตติ ชาติรู้ ผู้รู้นามธรรมอันนี้ สสารที่มีชีวิตมันมหัศจรรย์มากมันเป็นความมหัศจรรย์ของมัน ถ้าเราดูแลรักษาขึ้นมา สติ สมาธิ ปัญญา มันออกรู้ ออกวิปัสสนา นี้ธรรมะส่วนบุคคล

มรรคญาณ ที่ว่ามรรคญาณๆ...ยานอวกาศมันก็มีนะ ยานอวกาศมันออกไปนอกโลก มันหาสวรรค์ไม่เจอนะ สวรรค์ในอก นรกในใจ ย้อนกลับมาที่นี้ มึงจะเจอนะ พอมันเจอขึ้นมา มันย้อนมา นี่รักษาใจของเราให้ดี รักษาไปเรื่อยๆ ทำให้มันเข้มแข็งขึ้นมา แล้วพอจิตมันสงบ มันออกไปรับรู้ หลุดไม้หลุดมือบ้าง แล้วพอออกไปดูกาย ดูเวทนา ดูจิต ดูธรรม นี่ธรรมะบวก ธรรมะบวกแล้ว มันจะมีบวกของมัน

บวก เห็นใหม่ เริ่มต้นพื้นฐาน เราทำความสงบของใจ เราแค่หาโลกกับธรรมมาบวก กิเลสกับธรรมมาต่อสู้อัดค้ำกัน มันมีการบวก เห็นใหม่ เริ่มบวก สองบวกสองเป็นสี่ สี่บวกสี่เป็นแปด แต่ว่าหนึ่งบวกสามล่ะ แล้วห้าบวกหนึ่งล่ะ

นี่ก็เหมือนกัน จิตนิสัยของคนล่ะ การเห็นภาพกายของเราชัดเจนหรือไม่ชัดเจนล่ะ การเห็นกาย บางคนเห็นทั้งโครงสร้างเลยล่ะ บางคนเห็นเฉพาะส่วน การเห็นต่างๆ มันก็หลากหลาย คนคนเดียวกัน การพิจารณาแต่ละครั้งก็ไม่เหมือนกัน ไม่เหมือนกัน พิจารณาไปแล้ว จิตเห็นกาย พอจิตเห็นกาย เหมือนเห็นนิมิตใหม่ เห็นสิ่งต่างๆ ความเห็นอย่างนี้ แต่เวลาที่เขาพูดกันโดยทางวิชาการ “เห็นกาย รู้กาย” อันนั้นมันสร้างภาพทั้งนั้นนะ มันเป็นสัญชาตญาณ เรานึกภาพได้ทั้งนั้นนะ ใครก็นึกได้

นึกภาพ เห็นใหม่ คูติ กาย จิตกับความคิด จิตมันเป็นตัวอวิชา ตัวปฏิสนธิจิต แล้วความคิดมันเกิดจากจิต แล้วเวลานึกภาพขึ้นมา จิตมันก็ไปนึกภาพขึ้นมา จิตมันไม่มีกำลัง แล้วมันนึกภาพขึ้นมา แล้วเราศึกษาทางวิชาการมา มันก็เป็นการบวกปลอมๆ เป็นการบวกโดยเครื่องคิดเลข กดไปสิ กดเข้าไป เครื่องคิดเลขมันก็ออกมาหมดล่ะ มันไปบวกในเครื่องคิดเลข เครื่องคิดเลขมันบวกเท่าไร มันชำนาญกว่าเราใช้ใหม่

แต่ถ้ามันบวกในใจเราละ มันไม่ได้บวกในเครื่องคิดเลข เพราะเครื่องคิดเลขบวกจบแล้ว คำตอบอยู่ในเครื่องคิดเลขนั้น แต่การบวกการวิปัสสนาของเรา มันพิจารณาในหัวใจ หัวใจเป็นผู้รับรู้ หัวใจเป็นผู้เห็น เวลาพิจารณาของเราไป สิ่งที่เกิดขึ้น ถ้าเราสร้างภาพ นี่จิตกับความคิด แต่ถ้าเราพูดอะไร จิตมันเป็นตัวจิต ตัวจิตมันเป็นสัมมาสมาธิ พอเป็นสัมมาสมาธิ มันตั้งมั่นของมัน มันมีกำลังของมัน

แต่ถ้าพูดถึงนะ มันไปจิตแล้วจิตมันปล่อย มันไปดูความคิดแล้วความคิดปล่อยวาง นามรูปๆ ก็ดูที่ความคิดทั้งนั้นนะ แล้วเวลาว่างขึ้นมาแล้วใจอยู่ไหน ผู้รับรู้อยู่ไหน...มันก็เครื่องคิดเลขไง ใจเราก็ออยู่ในเครื่องคิดเลข เครื่องคิดเลขมันมีตัวเลขหมดเลย แล้วตัวเองได้อะไร ตัวเองได้อะไร

แต่ถ้าเป็นสัมมาสมาธิ เรากำหนดพุทโธ หรือปัญญาอบรมสมาธิ จิตมันตั้งมั่น จิตมันตั้งมั่นแล้วมันออกรู้ พอมันออกรู้ การบวกของมัน การบวกนี้โดยธรรม เห็นไหม นี่ไง กายเห็นโดยสามัญสำนึก ความเห็นด้วยการสร้างภาพ มันเป็นเรื่องโลกๆ แต่เห็นโดยจิต เพราะอะไร เพราะปฏิสนธิจิตมันเกิดมันตาย มันรับรู้ข้อมูล มันมีเหตุมีผลของมัน มันมีบาปมีกรรมของมัน ถ้าบาปกรรมอันนี้มันออกรู้ มันกระเทือนบาปกรรม

นี่ไง ระหว่างการบวก เลขบวก ระหว่างต้นทุน ระหว่างอำนาจวาสนา ระหว่างการกระทำ ตัวเลขการบวกมันถึงไม่เท่ากัน การพิจารณากาย เวทนา จิต ธรรม ในการชำระกิเลสมันถึงไม่เหมือนกัน มันไม่เหมือนกัน บวกแต่ละครั้งไม่เหมือนกัน กำลังของสติมีมาก กำลังของสมาธิมีมาก พิจารณาไป เห็นกาย ภาพกาย กายใส ใสอยู่อย่างนั้น พิจารณาให้มันแปรสภาพ มันไม่แปร มันไม่แปรเพราะอะไร มันไม่แปรเพราะสมาธิมันแข็ง สมาธิมันมีกำลัง พอสมาธิมีกำลัง มันพิจารณา ใสไปหมดเลย นี่ไง มรรคไม่สามัคคี มรรค ๘ ไม่สมดุล ถ้ามรรค ๘ ไม่สมดุลต้องใช้ปัญญามากๆ

พอปัญญามากๆ กำลังของสมาธิมันใช้ออกไป กำลังสมาธิออกไป ปัญญามันออกไป พอใช้ปัญญาไป ปัญญามันเกิดมาจากใคร? มันเกิดมาจากสมาธิ พอสมาธิมันใช้ปัญญาเข้ามาๆ ความสมดุลมันเกิด พอความสมดุลมันเกิดขึ้น พิจารณาไปให้กายแปรสภาพ ให้กายแปรเป็นต่างๆ ไป ให้นำให้เปื่อย ให้พองไป มันเป็น พับๆ เลย

การบวกระหว่างธรรมะที่กำลังต่อสู้กับกิเลสมันได้ผลของมัน มันมีผลตอบสนองว่า บวกออกมา หนึ่งบวกหนึ่งเป็นสอง พอบวกถูกต้อง บวกเป็นสอง พับ! มันก็ปล่อย พับๆๆ นี่ความปล่อยของมัน พอปล่อยก็ซ้ำแล้วซ้ำเล่า พยายามกระทำ ทำบ่อยครั้งเข้า การกระทำมันมีพื้นฐาน

มันไม่ใช่งานก่อสร้าง งานก่อสร้างผูกเหล็กเทปูนแล้วมันก็แข็งที่อยู่นั่นละ มันจะคงที่ของมัน แต่ในการวิปัสสนาของเรามันเป็นนามธรรม มันเป็นงานของใจ จิตตกาวนา มันเป็นงานของใจ มันเป็นนามธรรมทั้งหมด มันเป็นสิ่งมีชีวิตทั้งหมด มันเกิดขึ้นจากการกอบกู้ของเรา การกระทำของเรา กู้หัวใจ กู้ธรรมะ กู้ขึ้นมาเพื่อสู้กับตัวตนของเรา แล้วมันเป็นสิ่งมีชีวิตที่แปรสภาพมันเป็นนามธรรม มันจะทำอะไรที่จะให้มันชำนาญในวสี ให้มันขับเคลื่อนของมันไป ให้มันต่อสู้ของมันไป จิตมันมีของมันนะ นี่ธรรมะมีบวก บวกแล้วบวกเล่า บวกจนมันมีความชำนาญของมัน

ถ้ามีความชำนาญของมัน พิจารณาหายไป พิจารณาหายไปบ่อยครั้งเข้า กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ ปล่อย บวกแล้วบวกเล่าๆ ผลตอบความชำนาญของจิตมันยังไม่สมควรพอ พอความสมควรไม่พอ มันยังมีอาการของมัน เพราะมันไม่ถอดถอนอุปาทาน ถึงที่สุดแล้วมันถอดถอนนะ

เวลามันพิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่า การที่ซ้ำแล้วซ้ำเล่าสำคัญมาก เพราะพวกเรา คนไม่เคยเห็น ไม่เคยเจอ สามล้อถูกหวย ไม่เคยได้มรรคได้ผล ไม่เคยได้ความสุขขนาดนั้น พอได้ความสุขขนาดนั้น พอพิจารณาหนเดียวนะ “แห่ม! บรรลุธรรม บรรลุธรรม”...บรรลุกิเลส มันยังไม่บรรลุธรรม

ถ้ามันบรรลุธรรม มันต้องถอนชัดเจนมาก ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บอกว่า กิเลสขาดตั้งแขนขาดเลย แขนขาดเลย ตั้งโยชน์ขาดเลย ตักกายทิฏฐิความเห็นผิดของกาย เพราะในสามัญญ์สำนักของจิต ทุกคนเกิดมา สรรพสิ่งต้องเป็นเรา ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดอยู่ปากเปือกปากและเลย “ไม่ใช่เรา กายกับจิตไม่ใช่อันเดียวกัน” ปากเปือกปากและ แต่ใจมันไม่ยอมรับ จิตได้สำนึกมันค้าน ความรู้สึกผูกพันในใจมันมี มันไม่มีมรรคญาณ เข้าไปถอดไปถอน มันเป็นไปไม่ได้เลย มันต้องซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนถึงที่สุด ถ้ามันถอดมันถอนนะ

คำว่า “ถอดถอน” คุณสิ เลียนตำหนามตำอยู่ในเท้า เวลาบ่งมันออก เห็นเลี่ยนออกมา มันโล่งอกใหม่ นี่เลี่ยนตำเท้านะ แล้ววิชามันตำอยู่คาหัวใจ ถ้าถอดถอนออกมามันจะมีความรู้สึกอย่างไร มันขาดอย่างไร มันเป็นอย่างใด นี่เวลาผลตอบสนอง เวลามันขาดนะ กายเป็นกาย จิตเป็นจิต

ทุกข์เป็นทุกข์ ปล่อยหมดเลยๆ นี่ธรรมะบวก พอธรรมะบวกแล้วพิจารณาต่อไป มันต้องมีการกระทำต่อไป เพราะมรรค ๔ ผล ๔ นะ

พูดถึงเรามีพื้นฐาน พื้นฐานของเรา เราต้องหามาด้วยความมูมานะ ความวิริยอุตสาหะของเรา พื้นฐานที่เป็นของกรรมฐาน การทำงานของจิต จิตมันมีที่ทำงานของมัน มันมีภาวสะมีภพขึ้นมา แล้วงานเกิดขึ้น ก็กับการกระทำของเราเป็นวิปัสสนา แล้วผลตอบสนองมาที่ภพ มาที่ใจ แล้วพอพิจารณาไป มันมีเหตุมีผล มีความสุขของมันนะ มันมรรคสามัคคี เวลามันจะรวมนะ มรรค ๘ มันรวมเข้ามา แล้วมันใช้การฝึกฝน มันใช้การประพฤติปฏิบัติในการชำนาญของเรา เวลามันรวมเข้ามา แล้วมันทำลายตัวมันเอง ทำลายกิเลสขาดออกไป กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ แล้วจิตรวมลง โอ้โฮ! นี่ตั้งแขนขาคน มันรู้ของมัน รู้อยู่เต็มหัวอกเลย

แล้วความเต็มหัวอก ในความรู้สึกรู้สึกของเรา จากที่เราเป็นปุถุชน เราเป็นคนหนาด้วยกิเลส ที่ว่าเราศึกษาขึ้นมา เราคิดว่ามันจะต้องเป็นอย่างนั้นๆ พอมันเป็นจริงขึ้นมาแล้วมันจะไปพบกับใคร ไม่มีใครเข้าใจเรา เว้นไว้แต่พ่อแม่ครูบาอาจารย์ พอไปอ้าปากนะ ครูบาอาจารย์ท่านจะบอก “เออ!” เพราะอะไร เพราะครูบาอาจารย์ท่านจะเป็นครูบาอาจารย์ของเรา ท่านต้องมีประสบการณ์ของท่าน ถ้าท่านไม่มีประสบการณ์ของท่าน ท่านจะเอาอะไรมาสอนเรา ตำราก็สาธุ! ตำราก็คือตำรา ยิ่งอ่านก็ยิ่งงง แต่ถ้าเป็นความจริงขึ้นมา มันมีหลักของมัน แล้วพิจารณาไป ถ้าเรามีหลักของเรา เราจะทำต่อไป เห็นไหม

เวลาเราทำจิตสงบอีก เพราะอะไร เพราะสิ่งที่เป็นสัมมาสมาธิในโศดาบัน กับสิ่งที่เป็นสมาธิในสภิกาคามีมันแตกต่างกัน มันแตกต่างกัน ความลึกซึ่งระหว่างมรรคหยาบ-มรรคละเอียด คุณติ เวลาพบกับฆราวาส มรรคของฆราวาส การทำมาหากิน ถ้ามรรคของนักบวชมันเป็นการทำงานในหัวใจ พอทำงานในหัวใจ มรรค โศดาปัตติมรรค สภิกาคามีมรรค นี่มรรคหยาบ-มรรคละเอียด

เวลามรรคหยาบ-มรรคละเอียดนะ มรรคก็คือมรรค มรรค ๘ ก็คือมรรค ๘ สัมมาทิฏฐิก็คือสัมมาทิฏฐิ แล้วสัมมาทิฏฐิมันแตกต่างกับสัมมาทิฏฐิอย่างไร มรรค ๘ กับมรรค ๘ มันต่างกัน ตรงไหนล่ะ

“อ้าว! อย่าพูดคววนตี ซ้ำๆ ซากๆ มรรคแล้วมรรคอีกอยู่นั่นนะ”

นี่มรรคของบวก แต่ถ้าเป็นสภิกาคามีมรรคเป็นมรรคของลบ เห็นใหม่ บวก ลบ คุณ หาร มีความหลากหลายแตกต่างกันทั้งนั้น ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ใครแสดงธรรมขึ้นมา แสดงธรรมขึ้น ไหนฟังออกหมด

ถ้าพูดถึงโลกียปัญญา มรรคขนาดไหนมันก็สัมมาสมาธิ จะพูดมรรคขนาดไหนนะ พื้นฐานของมัน มันก็เข้ามาสงบเท่านั้นละ มันไปไหนไม่รอดหรอก ผลของการประพฤติปฏิบัติ ทั้งหมด มันเป็นสมณะทั้งหมด เพราะจิตมันไม่สงบ จิตมันไม่ออกวิปัสสนา จิตมันไม่มีงานทำ รอด มันบวก ลบ คุณ หารไม่เป็น มันไปบวก ลบ คุณ หารในเครื่องคิดเลข ในเครื่องคิดสตาจก็จ่ายสตาจอย่างเดียวกัน ไม่มีประโยชน์อะไรหรอก มันเป็นเรื่องของโลกๆ มันเป็นเรื่อง เป็นอยู่ของโลก

แต่ความเป็นอยู่ของธรรม เวลามันพิจารณาเข้าไป จิตมันสงบเข้าไปแล้วออกฐึ้นะ ออกไป เพราะว่าจิตเริ่มสงบเข้ามา นี่ขั้นอย่างหยาบ ขั้นอย่างกลาง ขั้นอย่างละเอียด เริ่มต้นจากการ พิจารณาเข้าไป ระหว่างกายหยาบ กายในกาย มันจะสืบทอดกันไปได้ พอจิตสงบแล้วนุ่มใจ ไปให้เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม ถ้ามันเห็นของมัน มันอยู่ที่อำนาจวาสนาของคน อยู่ที่ความถนัดของคน อยู่ที่กิเลสของคน กิเลสของคนมันติดในสิ่งใด

ครูบาอาจารย์ท่านพิจารณาหลายๆ ท่านก็เป็นพระอรหันต์ของท่านไปได้ บางองค์ท่าน พิจารณาจิตอย่างเดียว ท่านก็เป็นพระอรหันต์ได้ บางองค์ท่านพิจารณากาย พิจารณาเวทนา พิจารณาจิตแต่ละขั้นตอน แต่ละขั้นตอนของมรรคอย่างหยาบ มรรคอย่างกลาง มรรคอย่าง ละเอียดต่างๆ มันอยู่ที่อำนาจวาสนาของคน อยู่ที่จิตที่มันสร้างอำนาจวาสนามา มันจะออก เห็น ใหม่ อย่างเช่นหนามดำที่ไหน ถ้าเราไปบ่งหนามที่นั่น หนามมันก็จะออกมา หนามดำที่เท่า เราไป บ่งที่อื่นมันก็ไม่ออกใช่ไหม

จิตก็เหมือนกัน สิ่งใดที่มันฝังหัวใจ กรรมที่มันฝังหัวใจ สิ่งที่เป็นกิเลสตัดหาความทะยาน อยากรที่มันฝังใจ ฝังใจด้วยสิ่งใด ฝังใจด้วยเชื้อสิ่งใด ต้องแก้กันด้วยธรรมประเภทนั้น ธรรมประเภท นั้นจะเข้าไปทำลายกิเลสประเภทนั้นในหัวใจของใจดวงนั้น ถ้ากิเลสในดวงใจดวงนั้นมันเป็น ประเภทหนึ่ง เราทำสิ่งที่ไม่ตรงกับเชื้อโรคนั้น มันก็ทำให้เราแก้ๆ เจีนๆ ทำให้เราเข้าไปชำระสิ่ง นั้นไม่ได้

ฉะนั้น เวลาจิตมันภาวนาเข้าไป ถ้าจิตมันสงบแล้วออกรู้ ออกกาย ออกเวทนา ออกจิต ออกกรรม แล้วลบมัน ไม่ใช่บวก เพราะบวกมันเป็นมรรคของโศดาปัตติมรรค ลบมันเป็นสภิกาคามิมรรค ลบมันๆ ลบมันเท่าไร ลบออกไป มันคนละมรรค มันไม่เหมือนกัน นี่พิจารณาของมันไป มันจะคืนสู่สภาพของมัน ถ้าคืนสู่สภาพของมัน ลบๆ ลบไปบ่อยครั้งเข้า

เพราะเราเคยบวก บวกขึ้นมาแล้วมันได้ผล ถ้าเรามาลบละ ลบแล้วเราจะไปบวก...อ้าว! บวกก็ผิด แล้วถ้าลบละ ลบแล้วมันจะได้ค่าเป็นอย่างไร สิ่งที่เป็นกิเลสตัณหา มันจะได้ค่าอย่างไร ความลบ เห็นใหม่ สองลบด้วยหนึ่งเหลือหนึ่ง สองลบด้วยสอง หกคเลย เหลือศูนย์ จิตที่มันพิจารณาของมัน มันจะปล่อยอย่างไร มันปล่อยของมันอย่างไร มันคลายตัวของมันอย่างไร สิ่งที่มีมันเหลืออยู่ในจิต สิ่งที่อยู่ประทับในหัวใจมันจะออกไปจากใจได้อย่างไร

การกระทำของจิต จิตถ้ามันกระทำบ่อยครั้งเข้า มันจะโดนกิเลสหลอกนะ มันจะพาหระหระเหินไปเลยละ พาหระหระเหินเพราะอะไร เพราะเราเคยทำ เห็นใหม่ บวกกับลบแตกต่างกัน เราเคยทำบวกมา แล้วพอจะลบมันลบไม่ได้ ลบแล้วมันก็ติด เห็นใหม่ คำว่า “กิเลส” มันมีเล่ห์เหลี่ยมมหาศาล มันก็บอกว่า “นี่ได้บวกแล้วไง ก็บวกอีกสิ พอบวกแล้วมันก็เป็นธรรมะ”...มันก็เสียเวลา

การงานของใจนะ ใจถ้ามันทำงานของมัน แล้วมันออกใช้ปัญญาของมัน มันทำงานของมัน มันก็ค่อยค่าไป พอสมาธิมันอ่อนไป มันก็เป็นการใช้ปัญญาโดยสัญญา เป็นการใช้ปัญญาโดยสามัญสำนึก พอใช้ปัญญาโดยสามัญสำนึกมันก็ทุกข์มันก็ยากนะ การใช้ปัญญา คุณิ เราบริหารจัดการสิ่งใด เราต้องใช้ความคิดใหม่ แล้วเราใช้ความคิดของเรา เราคิดขึ้นมาในหัวใจ แล้วพยายามเข้าไปต่อสู้กับมัน มันเป็นความคิดใหม่ มันเหนื่อยยากใหม่ พอมันเหนื่อยยากเดี๋ยวกี่เดี๋ยวม ก็ต้องกลับมาทำสมาธิสมาธิ กลับมาทำความสงบของใจ แล้วต่อสู้กับมันไป ต่อสู้กับมันไปด้วยการลบ พอลบเข้าไปมันจะเห็นค่าเรื่อยๆ...ลบ! อืม!

เพราะถ้าทำความสงบของใจ จิตมันสงบเฉยๆ ความสงบของใจนี้เรามาพัก เวลาเราเหนื่อยยากนัก เราก็มาพักผ่อนเพื่อให้เรามีสติปัญญา ถ้ามีคของเรา อารูของเรานี้มันบ่อยครั้งเข้า ความคมกล้ำมันก็น้อยลง เราต้องกลับมาลับ กลับมาพักมาผ่อน กลับมาทำความสงบของใจ พอมันสดชื่น ตับมีคจนคมแล้ว เรากลับไปสู่มันใหม่

ลมมัน ลมมันไปเรื่อย ลมจนถึงที่สุดนะ มันขาด กายเป็นโพธิ จิตเป็นกระจกใส โลกนี้ราบ เป็นหน้ากลอง ราบแล้วมันเหลืออะไร เห็นไหม กามราคะ-ปฏิฆะมันอ่อนลงนะ ด้วยการลบๆ กามราคะ-ปฏิฆะมันอ่อนลงเฉยๆ นี้อ่อนลง เห็นไหม พระสัทธาคามิกี่ละสังโยชน์ได้ ๓ ตัว กามราคะ-ปฏิฆะอ่อนลงเท่านั้น พออ่อนลง ถ้าไม่มีครูมีอาจารย์นะ แล้วเราคิดของเรา ด้วยความรู้สึก ด้วยความคิดของเราว่า “ขณะจิตมีหนึ่งเดียว ขณะจิตมีหนึ่งเดียว” พอมันเป็นแล้วนี่คิดนะ คิดของมันได้ การคิด เห็นไหม ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติไม่ใช่ว่ามันปฏิบัติไปแล้วมันจะทะลุปรุโปร่ง จะไปได้ถึงปลายทาง เป็นไปไม่ได้ เป็นไปไม่ได้ มันมีกิเลส

กิเลสนะ คูสิ ดูอย่างองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นไป พญามารคอดก เลยนะ นางตัณหา นางอรดีไปถาม “พ่อเสียใจอะไร”

“พระพุทธเจ้าพ้นจากมือเราไปแล้ว”

“ไม่ต้อง เดี่ยวจะไปล่อมาให้” ไปฟ้องรำๆ

นี่มันมีพ่อแม่ลูก โสดาบันนี่เหลนของมัน สกิทากามินีหลานของมัน อนาคามินีพ่อแม่มัน ตัวปู่ของมัน อวิชชาอยู่ข้างหน้า เห็นไหม มีบวก มีลบ มีคุณ มีหาร มันแตกต่างกันนั้นนะ ความแตกต่างของการเดินอริยมรรค ความแตกต่างของการประพฤติปฏิบัติ นี่มันแตกต่างกัน ถ้าคนไม่ประพฤติปฏิบัติ ไม่เห็นความแตกต่าง ไม่รู้จักความแตกต่างว่ามรรคหยาบ-มรรคละเอียดมันแตกต่างกันอย่างไร นี่ขนาดเป็นมรรคหยาบ-มรรคละเอียดในอริยมรรคนะ

แต่ถ้าในการประพฤติปฏิบัติของเรา มรรคหยาบ-มรรคละเอียด มันก็เป็นความคิดของเรา ความเห็นของเรา มันไม่ใช่มรรคด้วย แต่เราจะสวม เราจะบังคับให้เป็นมรรค เพราะเรามีทฤษฎี เรามีความรู้ เราได้ศึกษามาหมดแล้ว ทำไมจะไม่รู้ มรรคก็คือมรรคไง มรรคประกอบด้วยอะไร อ้าว! ก็ก่อสร้างไง มันก็มีเหล็กหินทรายปูน ทำอย่างไรก็ได้ ทำอย่างไรก็ได้แล้วมันมีชีวิตไหม มันเป็นเรื่องจริงไหม หินทรายปูนมันเป็นวัตถุ มันทำไว้เพื่อเป็นที่อยู่อาศัย

แต่เวลาเทศน์ธรรมะก็อ้างวัตถุนี้แหละ อ้างวัตถุเป็นบุคลาธิษฐาน เป็นสิ่งที่ให้เห็น โครงสร้างของการประพฤติปฏิบัติ แต่โครงสร้างในการประพฤติปฏิบัติของวัตถุอย่างหนึ่ง โครงสร้างของการประพฤติปฏิบัติในหัวใจเป็นอีกอย่างหนึ่ง ในเมื่อหัวใจเป็นนามธรรม ก็เอาไป

เป็นบุคลาธิษฐานนี้เพื่อให้เป็นโครงสร้างขึ้นมาให้เห็นรูปภาพ ให้เป็นความชัดเจนขึ้นมา ชัดเจนว่า ถ้ามันทำมาจะมีส่วนประกอบอย่างนั้นๆ

แต่ส่วนประกอบของจิต ส่วนประกอบของการกระทำ ถ้าจิตมันสงบ มันปล่อยกาย กายเป็นโพธิ จิตเป็นกระจกใส มันจะว่างมาก โลกนี้ราบ ราบเลย จิตมันโดนหลอก มันจะอยู่กับความว่างอย่างนั้น แต่ถ้าทำความสงบของใจเข้าไปนะ จิตนี้ให้ทำความสงบของใจเข้าไปอีก แล้วออกฐึ้นนะ ออกฐึ้น ถ้าออกฐึ้นแล้วมันจะตื่นตื่น มันจะกระเทือนหัวใจมาก เพราะมันจะเป็นการคุณ ถ้ามรรคมันเดิน กามราคะ เห็นไหม

บวก มันเป็นผลบวกใช้ใหม่ ผลบวกมันได้ค่าเท่ากับบวก ผลลบมันลบออกไปแล้วให้ค่าเท่ากับลบ ผลคุณมันให้ผลมหาศาลเลย เราคุณด้วยตัวเลขเท่าไร เราคุณด้วยจำนวนเท่าไร เราคุณด้วยกำลังของจิตเท่าไร คนที่มีอำนาจวาสนามากน้อยแค่ไหน คุณด้วยจำนวนตัวเลขที่มาก ตัวนี้มันก็คุณด้วยกำลังสอง กำลังสาม มันก็จะเพิ่มค่ามากขึ้น

ในการประพฤติปฏิบัติของเรา คูลิ จิตนี้มันเวียนตายในวัฏฏะ กามภพ รูปภพ อรูปภพ มันเวียนตายเวียนเกิดขนาดไหน แล้วคนเราที่เกิดขึ้นมา สิ่งใดมันจะพ้นไปจากกามโอะมะ สิ่งที่เป็นกามโอะมะมันฝังอยู่ในหัวใจทุกๆ ดวงใจทั้งนั้น มันเป็นสัญชาตญาณเลยละ มันเป็นธรรมชาติอันหนึ่ง

เวลาปฏิบัติขึ้นไปนะ เวลาจิตขึ้นมา เห็นไหม อะไรเป็นกาม? จิตนี้เป็นกาม ความรู้สึกนี้เป็นกาม เป็นกามเพราะอะไร ถ้ามันไม่มีความรู้สึกจากใจแล้ว สิ่งอื่นมันจะเป็นกามขึ้นมาได้อย่างไร ไอ้กามราคะมันเกิดมาจากไหน มันเกิดมาจากไหน คนตายมันจะมีกามราคะไหม เวลาคนเจ็บไข้ได้ป่วย สิ่งนี้มันจะทอนไปไหม สิ่งที่มีมันเป็นโอะมะ มันเป็นกามราคะ มันอยู่ที่ไหน

“อสุภะๆ จิตเป็นอสุภะ”...อสุภะเพราะจิตมันสงบแล้วมันเห็นอสุภะนะ เพราะอะไร เพราะเอาสิ่งนั้นมาเทียบเคียง มาสอนมัน มาสอนจิตดวงนี้ว่าสิ่งนี้มันสกปรกนะ อสุภะเพราะอะไร เพราะจิตมันเป็นปัจจุบัน จิตเป็นสมาธิ พอจิตเป็นสมาธิ จิตเป็นปัจจุบัน มันเห็นสิ่งใดมันถึงเป็นกามราคะ มันเห็นเป็นอสุภะ เห็นอสุภะเพราะจิตมันเป็นธรรม นีที่ว่าจิตที่เห็น เห็น โดยธรรม

อสุภะ เห็นเพราะอะไร เห็นเพราะจิตเป็นสมาธิ จิตเป็นธรรม จิตเป็นอนาคามีมรรค ถ้าจิตไม่เป็นอนาคามีมรรค สิ่ง que เห็นอยู่ข้างล่างมันเป็นการพิจารณากาย เห็นไหม พิจารณาภายนอก-ภายใน สิ่ง que พิจารณาภายในเป็นกามราคะ กามราคะมันเยิ้มขนาดไหน มันเยิ้มออกไปจากใจ ใจมันเยิ้ม

ออกก่อน มันไปสัมผัสกับสิ่งภายนอก สิ่งภายนอกเป็นวัตถุนะ สิ่งภายนอก นามธรรม นี่กามฉันท์ ความพอใจ ความพอใจก็คือสิ่งที่พอใจ คุณติ เราพอใจเรื่องอะไร ถ้าไม่พอใจมัน มันจะพอใจขึ้นมา ออกไปสู่กามราคะได้อย่างไร

ตัวจิตนี้เป็นตัวกาม ตัวความพอใจของเรา ตัวกามฉันท์ นี่กามอันละเอียดไป

ถ้ากามอย่างหยาบมันกามของโลกๆ เขา กามของโลกเขา กามราคะนี่มันกามของโลก แต่การประพฤติปฏิบัติ กามฉันท์มันอยู่ที่ใจ ถ้ากามฉันท์มันอยู่ที่ใจ จะต่อสู้กับมันอย่างไร

ถ้ามันคุณด้วยธรรมะ คุณด้วยกำลังของสมาธิ คุณด้วยกำลังของปัญญา คุณติ จิตที่มันเกิดตายๆ ในวิภวัญจะ มันเกิดตายมาไม่มีต้นไม่มีปลาย ถ้ามันไม่คุณการกระทำของมัน มันยังจะไปอีกนะ เพราะอะไร เพราะสภิกาทาคามีก็ยังมีเกิด เพราะมันมีกามราคะ มันมีวิชาอยู่ในหัวใจ มันยังมี ๒ ชั้น ๓ ชั้น พิจารณาของมันเข้าไป มันพิจารณาสุขะ พิจารณาสุขะเพราะอะไร พิจารณาสุขะเพราะจิตมันเป็นมหาสติ

มรรค บวกเป็นสติปัญญา เป็นมรรค ๘ ลบก็เป็นสติเป็นปัญญา แต่ถ้ามันจะขึ้นมาเป็นคุณ มันต้องเป็นมหาสติ-มหาปัญญา

มหาสติกับสติมันต่างกันตรงไหน บอกว่าสติไม่ต้องฝึกๆ...ไม่ต้องฝึกมันจะเติบโตขึ้นมาได้อย่างไร ต้นไม้ใหญ่กับต้นไม้เล็ก ต้นไม้คนละประเภท คุณติ อ้อ เขม มันจะโตขึ้นมาได้อย่างไร คุณ ต้นไม้ยืนต้นสิ กับอ้อกับเขมมันต่างกันอย่างไร แล้วจิตที่มันพัฒนาขึ้นมาแล้ว จากอ้อจากเขม แล้วมันพัฒนาขึ้นมาเป็นต้นไม้ยืนต้น แล้วต้นไม้ยืนต้นมันพิจารณาไปเป็นต้นไม้เก่าแก่ ต้นไม้ฟอสซิลเลย มันจะกลายเป็นหินไปนู่นนะ มันพิจารณาของมันขึ้นมาอย่างไร มันแตกต่างอย่างไร มันพิจารณาของมัน มันถึงว่า มันเป็นมหาสติ-มหาปัญญา นี่กำลังมันมีมากกว่ามันถึงคุณได้

บวก ลบ คุณ คุณด้วยมรรคญาณ คุณด้วยปัญญาญาณ คุณกับมัน พิจารณาของมัน พิจารณาจิตชำระล้างมัน ชำระมารด้วยมรรคญาณ ชำระมารด้วยธรรมจักร ชำระล้างด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา ชำระล้างบ่อยครั้งๆ เข้า มันเห็นโทษ พอมันเห็นโทษขึ้นมา “แหม! ทำไมมันเป็นแบบนี้”

แล้วพอพิจารณาบ่อยครั้งๆ เข้า นี่ความชำนาญนะ จากที่แรกเราพิจารณามันรอบหนึ่ง มันก็ปล่อยหนหนึ่ง บางทีสมาธิ มหาสติ-มหาปัญญามันมีกำลังน้อยลง มันไปไม่ได้นะ แล้วพอไปไม่ได้ พิจารณาไปแล้วกิเลสมันหลอกก็เยอะ กิเลสเราเองมันจะหลอก “อ้าว! พิจารณาอย่างนั้นเลย

ธรรมะพระพุทธเจ้าเป็นอย่างนั้นเลย พิจารณาแล้วก็ปล่อยเลย ปล่อย ว่าง ว่าง” มันก็ทำอย่างนั้นจริงๆ นะ

เพราะขณะที่ไปต่อสู้อะไรก็ตามมันฉลาดกว่า จิตใจของเรา วุฒิภาวะของจิตที่มันโดนกิเลสครอบคลุมจิตดวงนี้มาไม่มีต้นไม่มีปลาย ไม่มีกาลไม่มีเวลาที่จะกำหนดได้เลยว่า “โอ้วพวกอวิชชา มันคุมจิตนี้มาขนาดไหน แล้วเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ทั้งๆ ที่มันมีพื้นฐานนะ เราได้บวกได้ลบมาแล้ว เราได้บวกได้ลบมามันก็มีกำลัง มันก็มีสติปัญญา มีพื้นฐานพอสมควรแล้ว แล้วเวลาจะมาคุยอยู่กับมัน มันยังโดนหลอกว่า “นี่พิจารณาแล้ว ปล่อยแล้ว นี่ใช่แล้ว ว่าง ว่าง”

มีมากที่ปฏิบัติขึ้นไปแล้วถ้าไม่มีครูบาอาจารย์นะ มันไม่มีจุดสรุปโครงการ มันเป็นไปได้ไม่ได้ โครงการการประพฤติปฏิบัติมันจะจบของมัน คุณขนาดไหน ผลตอบมาได้เท่าไร คุณอย่างไร มันถึงจะมีผลกับการปฏิบัติ นี่คุณแล้วไปโกงเขา “พิจารณาไปแล้วปล่อย ว่าง ผ่านแล้วๆ”... เสร็จ ไปไม่รอดหรอก มันไม่ผ่าน โครงการอย่างนี้ ผลตอบสนองอยู่ที่เครื่องคิดเลข อยู่ที่เรื่องของโลก ไม่ใช่เรื่องธรรม ถ้าเรื่องของธรรมนะ สิ่งที่เป็นธรรมมันต้องกระเทือนหัวใจ หัวใจนี่เป็นผู้ที่ **ฝึกฝน**

หัวใจนี้ กามฉันท์ ความพอใจของใจ แล้วมันออกไปเยี่ยม ออกไปรับรู้สิ่งต่างๆ จากกามราคะ จะทำลายมันอย่างไร ถ้ามันทำลายไม่ได้ มันยังมีสิ่งที่เป็นต่อของใจ มันยังสะกดจิตใจ มันยังรับรู้หัวใจได้ มันเสียวเจ็บแปลบในหัวใจนะ สิ่งที่มีความพอใจ สิ่งที่มีความต้องการของใจ มันสะเทือนใจทั้งนั้นนะ ถ้ามันสะเทือนใจ ถ้าใจมันยังมีเล่ห์กลอยู่ ใจมันยังไม่ชำระล้างของมัน มันจะสะอาดขึ้นมาไม่ได้ เรายังไว้ใจสิ่งใดไม่ได้หรอก เพราะอะไร เพราะถ้าเราตายเดี๋ยวนี้ โอกาสเราไม่มี มันก็ไปเกิดอีก

แต่เราประพฤติปฏิบัติเดี๋ยวนี้ ประพฤติปฏิบัติด้วยอะไร? ประพฤติปฏิบัติด้วยมหาสติ-มหาปัญญา ไม่ใช่ประพฤติปฏิบัติด้วยร่างกาย ร่างกายภายนอกมันเป็นการดำรงชีวิตทั้งนั้นนะ สิ่งที่เกิดขึ้นไป จิตมันเคลื่อนไหวไป คฤติ เคนจกรรม นั่งสมาธิภาวนาทั้งวันทั้งคืน ใครทำได้ พอประพฤติปฏิบัติขึ้นมาแล้วมันมีหลักมีเกณฑ์ของมัน มันมีเหตุมีผลในการตอบสนองของมัน มันมีผลตอบสนอง มันมีความรับรู้แบบนี้ มันจะต่อสู้อะไรก็ได้ มันมีกำลังของมัน มันพอใจจะทำของมัน มันไม่กินไม่นอนเท่าไรก็ได้ เพื่อจะเอาชนะตนเอง มันจัดการต่อสู้อะไรกับมัน

นี่ไง ธรรมะคุณ คุณเข้าไป คุณด้วยมหาสติ คุณด้วยมหาปัญญาต่อสู้กับมัน ต่อสู้กับมัน มัน เป็นใคร ก็เลศค้นหาความทะยานอยากมันเป็นใคร ค้นหาความทะยานอยากมันก็เป็นจิตที่มันพาเรา เกิด ที่มันครอบงำจิตมาอยู่ที่นี่

แต่เรามาเป็นสาวก-สาวกะ เรามาเจอธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรามีครู บາอาจารย์คอยชี้แนะของเรา เราประพฤติปฏิบัติของเรา มันจะต่อสู้กับใคร มันจะต่อสู้กับใคร แล้ว เอาอะไรไปต่อสู้ เอาผิดพาดหน้าไม้อะไรไปต่อสู้ ถ้าไม่เอาสติปัญญาเข้าไปต่อสู้ เอาสติปัญญาเข้าไป ต่อสู้กับมัน

ต่อสู้นะ ต่อสู้แล้วกิเลสมันก็ต่อต้าน กิเลสมันทำลายก็ล้มลุกคลุกคลาน หัวหกก้นขวิด เวลา ประพฤติปฏิบัติหัวหกก้นขวิดมาก ต้องใช้สติต้องใช้ปัญญา พระปฏิบัติเราถึงต้องการเวลา ไม่คลุกคลี ถ้าใครคลุกคลี ภาวนาไม่เป็น ภาวนาไม่ได้ ไม่มีทาง แต่ถ้าคนเป็นนะ ไม่มีทางเลยที่จะไปคลุกคลีกับใคร เพราะอะไร เพราะเวลาเรามันไม่พอ ความที่เราจะตั้งสติดูแลตัวเองยังไม่มีเวลา แล้ว เราจะไปยุ่งกับใครอีก ใ้ยู่กับคนอื่นมันไม่มีทางหรอก มันเหมือนตัวหนอน มันอยู่ในฐานส้วม ดูตัว หนอนในฐานส้วมยุบยับๆ อยู่นั่นนะ กินแต่ขี้ แล้วมันจะได้ธรรมะอะไรมา ถ้ามันเป็นความจริง ขึ้นมาต้องกินกรรมสิ นี่กินกรรม พระพุทธเจ้าสอนให้วิเวก สอนให้สังัด สอนให้หลบหลีก สอนให้ ต่อสู้กับตัวเอง

ถ้าเราต่อสู้กับตัวเอง เราจะต่อสู้กับมัน ใช้มหาสติ-มหาปัญญาต่อสู้ พิจารณาบ่อยครั้งๆ พอมัน ชำนาญขึ้นมา กำลังพอกันแล้ว พอกำลังพอกันนะ ผลของคุณ พอเราคุณขึ้นไปแล้ว มันคุณได้ กำลัง เริ่มพอนะ เริ่มยันกันได้ก่อน พอยันกับมัน ได้นะ มันหลอกเราไม่ได้มากแล้ว

สิ่งที่มันหลอกเรา มันหลอกแค่ฉาบหน้าหน่อยเดียวเราก็ไปตามมันแล้ว แล้วพอยันกันได้ นะ พอเริ่มยัน สติปัญญามันทันแล้ว พอทันขึ้นมา กิเลสหลอกไม่ได้ แต่หลอกไม่ได้มันก็ต้องยัน ไว้ ฝึกฝนบ่อยครั้งเข้า ต้องมีความชำนาญมาก จนมันละเอียดเข้ามานะ จากเห็นภาพจากข้างนอก อสุภะ มันจะละเอียดเข้ามาชิดกับความรูสึกมากเข้าๆ ความชำนาญต้องซ้ำแล้วซ้ำอีก

พิจารณากาย พิจารณาจิต ถ้าพิจารณากายเป็นอสุภะ ถ้าพิจารณาจิต พิจารณาด้วยนามธรรม กายเป็นนามธรรม มันก็ใช้ปัญญาไล่เข้ามาๆ จนมีความชำนาญมาก ชำนาญจนละเอียดเข้ามา จน เป็นเนื้อเดียวกัน เพราะมันต้องถอดถอนกันทีนั้น

ธรรมะคุณ เวลามันปล่อย มันไม่ปล่อยเหมือนธรรมะบวก-ธรรมะลบหรือ เวลามันขาดนะ มันขาดคนละเรื่องเลย เวลามันขาด ครึ้น! ครึ้น! ในหัวใจ หัวใจนี้ห้วนไหว โลกธาตุไหวหมดเลย ไหวเพราะอะไร ไหวเพราะมันจะไม่มาเกิดในกามภพนี้อีกแล้ว กามภพนี้ไม่ต้องพูดกัน มันขาดออกจากใจนะ พอมันขาดออกจากใจ นี่สวรรค์ในอก นรกในใจ ในเมื่อในใจมันถอดถอนแล้วมันจะไปเกิดบนสวรรค์ชั้นไหนภพไหนอีกล่ะ เห็นไหม มันก็ไปเกิดบนพรหม นี่ไปเกิดบนพรหมถ้ารู้ตัวนะ ถ้าไม่รู้ตัวมันก็ว่าเป็นนิพพาน

รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชา...อุทธัจจะมันเป็นความเพลินในจิต มันก็ว่าสิ่งนี้เป็นธรรมๆ เพราะมันเป็นสังโยชน์ พอเป็นสังโยชน์มันก็ผูกใจไว้ เพราะพระอนาคามีตัดสังโยชน์ออกไป สักกายทิฎฐิ วิจิกิจฉา สิ้นพตปราคาส กามราคะ ปฏิมะ แล้วสังโยชน์เบื้องต้นละ ขนาดพระอนาคามีกับพระอรหันต์ คูสิ ๓ ชั้น ได้สังโยชน์ ๕ ตัว อีกชั้นข้างบนทีละเอียดอ่อนมาก รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชา

รูปราคะ-อรูปราคะ จิตมันว่างอยู่แล้ว รูปราคะ-อรูปราคะ รูปมาน-อรูปมาน จิตที่เป็นนามธรรม-รูปธรรม มันก็เป็นของมันอยู่แล้ว พอจิตมันปล่อยออกมา มันปล่อยร่างกายหมดแล้ว มันปล่อยกามราคะ มันปล่อยมาหมดแล้ว นี่ถ้ามีสติมีปัญญาขึ้นมา ถ้ามันไม่มีสติปัญญาก็จะไม่เห็นมัน ถ้ามีสติปัญญามันก็ไม่เห็น ไม่เห็นหรือ ไม่เห็นเพราะอะไร เพราะขณะที่จิตไม่ใช่ความคิด พอมันทำลายความคิดหมดแล้ว เพราะความคิดเป็นขั้น ๕ พอทำลายขั้น ๕ ทั้งหมดแล้วเหลือจิตเดิมแท้ แล้วมันจะคิดอย่างไรล่ะ **อวิชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขาราปจฺจยา วิญ** **าณ** ที่ว่าจิตเป็นก็ดวงๆ พอมันไล่เข้ามาแล้ว มันจะก็ดวงล่ะ แล้วตัวจิตมันจะจับตัวมันอย่างไร นี่ธรรมะหาร

บวก ลบ คุณ แล้วหาร มันแตกต่างกันหมด ถ้าหาร หารนี้ทำอย่างไร ทำอย่างไรมันถึงจะหารได้ แล้วจะไปหารกับใคร ไปหารที่ไหน ในเมื่อมันเป็นตัวมันเองแล้วมันจะไปหารกับใคร มันไม่ยอมให้ใครหารมันหรือ ไม่มีใครเห็นมันด้วย ไม่มีทาง

ถ้ามีทาง ทำไมครูบาอาจารย์เราขณะปฏิบัติอยู่ในหมู่คณะ ยังมีครูบาอาจารย์ที่ท่านยังคิดของท่าน ท่านยังไปคิดว่า “โอ้โฮ! พุทฺโธสว่างไสว พุทฺโธส่องใส ผู้รู้ พุทฺโธสว่างไสว”

สิ่งต่างๆ พอมันเป็นตัวมันเอง ที่ว่าครูบาอาจารย์ท่านบอกว่าท่านมองโลกว้างหมดเลย ธรรมะ เตือนเลย เตือนนะ แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติ เราจะไม่เตือนหรือ เราจะให้คำมันเลย เห็นไหม มันจะหารไม่ได้ หารไม่ได้เพราะว่าเราโคณกิเลสหลอก กิเลสมันจะหลอกอยู่

กิเลสตั้งแต่กามราคะนี่เป็นพอมัน แต่ไอนี่เป็นปุมัน เล่ห์กลของปู่ เล่ห์กลของผู้เฒ่า ผู้ที่ผ่าน โลกมายาวนาน เจ้าวัฏจักร มันละเอียดลึกซึ้งเพราะมันเป็นอันเดียวกับใจเลย จิตเดิมแท้ที่ส่องใส มันใสมาพร้อมกัน มันออกมาก็ออกมาพร้อมกัน เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ ธรรมขึ้นมาแล้วนะ “มารเอ๋ย เธอเกิดจากความดำริของเรา เราจะไม่ดำริถึงเจ้าอีกแล้ว เจ้าจะเกิด จากจิตของเราไม่ได้อีกเลย เจ้าจะเกิดจากจิตของเราไม่ได้อีกเลย เพราะเราจะไม่ดำริถึงเจ้า”

แต่ถ้าความส่องใส ใครดำริละ มันมาด้วยกัน อ้าว! ความส่องใส ใสหมดเลย แล้วเอาอะไร ไปจับมันล่ะ แล้วใครจะไปรู้กับมันล่ะ...นี่ไม่มีครูมีอาจารย์นะ ถ้ามีครูมีอาจารย์ ต้องเป็นครูบา อาจารย์ที่แท้จริงด้วย เพราะครูบาอาจารย์ท่านจะรู้ว่าขึ้นไหน วิธีไหน ควรจะอย่างไร ขึ้นไหน ตรงไหนจะปฏิบัติอย่างไร แล้วตรงไหนในทางปฏิบัติมันไม่เหมือนกันสักชั้นหนึ่ง ไม่เหมือนกัน มรรค ๔ ผล ๔ ไม่เหมือนกัน ถ้าเหมือนกัน พระพุทธเจ้าไม่บัญญัติ มรรค ๔ ผล ๔ บอกรมรรค ๑ ก็พอมรรค ๑ แล้วลุยไปเลยนะ มันจะชำระกิเลสหมดเลย ทำไมมรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ ละ

เพราะมรรคมันไม่เหมือนกัน มันมีบวก มีลบ มีคุณ มีหาร แล้วหารจะไปหารกับใคร หารกับใครไม่ได้ มันต้องตั้งสติขึ้นมา สติเป็นอัตโนมัติเลย มรรคญาณมันเกิด ถ้ามันจับได้จะหารมันอย่างไร

การหารนะ หารด้วยที่ว่าไม่ใช่การกระทบ รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา... อุทธัจจะนะ ความเพลน การกระทำ ขยับเป็นอุทธัจจะ จิตขยับเป็นสังโยชน์ จิตขยับ ติดทันที จิต ขยับ ติดทันที เห็นไหม ปัญญา มันละเอียดขนาดไหน ปัญญาของเรา ปัญญาในอนาคามีมรรค คุณิ ยังพิจารณา มีจิต มีการกระทำ มีการพิจารณาอสุภะ จิตพิจารณาอสุภะได้ แล้วถ้าตัวจิตจริงๆ มันจะ พิจารณา กับใคร มันจะไปพิจารณากับใครละ ตัวมันเป็นตัวมัน มันจะพิจารณาจากไหน

อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขาราปจฺจยา วิญญฺณํ ปัจจัยการของมัน เพราะมีสิ่งนั้นถึงมี สิ่งนั้น เพราะสิ่งนั้นมีถึงมีสิ่งนี้ มันเกี่ยวเนื่องกันไป แต่ถ้าเป็นขั้น ๕ ละ ถ้าเป็นปัญญาญาณละ มัน แตกต่างกันอย่างไรวะ นี่ไง บวก ลบ คูณ หาร ของอริยมรรค มรรคต่างๆ มรรค ๔ ผล ๔ มันลึกลับ มหัศจรรย์สำหรับคนไม่รู้ แต่มันจะเปิดแจ้งสำหรับผู้ผ่านการกระทำมาทั้งหมดสิ้น ถ้าไม่ผ่าน

การกระทำมา มันจะผ่านมาได้อย่างไร มันจะรู้เช่นเห็นชาติไอ้อวิชชา ไอ้ตัวมารที่มันครอบคลุมจิต ตัวนี้ได้อย่างไร ถ้าไม่รู้เช่นเห็นชาติของมัน จะเอาตัวรอดได้อย่างไร เอาตัวจิตนี้รอดจากอวิชชา ไม่ให้อวิชชามันครอบงำอย่างไร

สิ่งที่ไม่ครอบงำขึ้นมาต้องมีการโต้แย้ง ต้องมีการกระทำ ต้องมีการต่อสู้ ไม่ต้องไปหวังว่าเป็นอรรถกถาตามโยค ไม่ต้องไปหวัง อรรถกถาตามโยคอยู่ที่เราทำจริงทำจริงขึ้นมามันเป็นประโยชน์กับเราเท่านั้นละ ถ้าเป็นประโยชน์ เป็นความจริงขึ้นมา เราต้องต่อสู้ทั้งนั้น เพราะอะไร

เพราะครูบาอาจารย์นะ เวลาท่านไปพักที่นี้แล้วคิด เวลาท่านเกิดโรคภัยไข้เจ็บขึ้นมา ท่านยังบอกเลย ไม่อยากตาย ไม่อยากตาย เพราะตายแล้วต้องเกิดอีก ไปเกิดบนพรหม แล้วอายุของพรหมมันยาวไกลด้วย แต่ถ้าเราต่อสู้ด้วยชีวิตของเรา ชีวิตของเรา ๑๐๐ ปี เราปฏิบัติขึ้นมาที่ปีก็แล้วแต่ ถ้ามันได้มาถึงระดับนี้ ไอ้ตรงนี้เราชวนขวยได้ เพราะเราประพฤติปฏิบัติมาต้องบวก ต้องลบ ต้องคูณ มันมีประสบการณ์ หัวใจมีการกระทำ หัวใจได้พัฒนามาแล้ว แล้วมันจะดันไปถึงที่สุด อีกนิดเดียวจะถึงที่สุด อีกนิดเดียว แต่อีกนิดเดียวมันเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อน ละเอียดอ่อนมาก ๆ

คูลี อย่างจักรวรรดิต่างๆ ศูนย์กลางของเขาก็คือเมืองหลวงของเขา แต่เขาครอบงำจักรวรรดิกว้างไกลขนาดไหน นี่ก็เหมือนกัน อวิชชา มันอยู่ที่กลางหัวอก มันอยู่ที่จิตเดิมแท้ แต่มันครอบงำออกไป ที่ว่า อย่างหยาบ อย่างกลาง สายบังคับบัญชาของจิตที่มันออกมาเป็นความรู้ นี่มันออกไป แล้วจิตนี้มันเวียนตายเวียนเกิด มันครอบงำมาขนาดไหน แต่เวลาเข้าไปสิ่งที่ละเอียดอ่อน เราจะต้องละเอียดอ่อนกับการกระทำอันนั้น นี่ตั้งสติ ตั้งสติแล้วทวนกระแสกลับ ทวนกระแสกลับไป ถ้าไปเจอตัววิชชานะ เชอเป็นไก่อตาแตกเลย

“จิตเห็นจิต จิตรู้จักจิต” คำราพูดไว้เป็นอย่างหนึ่ง แต่ถ้าเราเข้าไปประสพกับมัน มันเป็นอีกอย่างหนึ่ง แล้วเป็นอีกอย่างที่มีละเอียดลึกซึ้งขนาดไหน มรรคญาณที่มันจะเข้าไปทำลายมัน มันจะกลืนตัวอย่างใด

หลวงตาท่านพูดบ่อย เป็นกระดาศชับกระดาศชิม มันจะชิมเข้าไปๆ มันเป็นปัญญาญาณ มันเป็นปัญญาที่ชิมเข้าไป ไม่ใช่ปัญญาการตอบสนอง ปัญญาการกระทบ

ปัญญากระทบมันเป็นเรื่องขั้นชั้กับจิต แต่ถ้าเป็นตัวจิตจริงๆ ที่มันจะซึมเข้าไป พอซึมเข้าไป มันตั้งจิตของมัน สมดุลของมัน นี่จิตมัชฌิ์สัถ์ แล้วทำลายตัวมันเอง นี่ธรรมชาติ พอทำลายตัวมันเอง พลิก สัมปยุต วิปยุต คลายออกมา อรหัตตมรรค อรหัตตผล สัมปยุต วิปยุต คลายออกมา มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ ที่มันหลุดพ้นออกไปจากการกระทำของมรรคญาณในหัวใจที่สิ้นสุดกระบวนการของมัน เห็นใหม่ มันตอบสนอง แล้วมันมีเหตุผลอยู่ที่ไหนละ

มันมีเหตุผลอยู่ที่ว่า ไอ้จิตโง่ๆ ไอ้จิตที่เวียนตายเวียนเกิดที่เราทุกข์เรายากกันเพราะจิตมันโง่ พอจิตมันโง่ มันก็โดนกิเลสหลอก เห็นใหม่ ธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สาธุ! เคารพบูชามาก แล้วมันก็ไปยึดอันนั้นมาว่าเป็นอย่างนี้ ต้องเดินตามให้เป็นกรอบ เป็นทฤษฎี เป็นสิ่งต่างๆ ที่ตายตัว ทฤษฎีนั้นมันตายตัว มันเป็นสัตว์สตัฟฟ์ แต่ไอ้ความเป็นจริงมันมีชีวิต มันมีเล่ห์เหลี่ยม มันมีกลอุบายของมัน คุณสิ เวลาเรามีเล่ห์มีกลของเรา เราไปหลอกลวงคนอื่น เราใช้มารยาสาโดย เรายังหลอกลวงคนอื่น มันเป็นประโยชน์กับเรามหาศาลเลย แล้วกิเลสในใจของเรามันหลอกลวงใจเรา มันมีเล่ห์กลกับเราโดยอ้างธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “พุทธพจน์ๆ”

พุทธพจน์ ก็สาธุ! พุทธพจน์ สาธุ! แต่กูเถียงไอ้คนพูดพุทธพจน์ ไอ้คนที่มันพูดพุทธพจน์ มันรู้อะไร ธรรมะพระพุทเจ้าพูดก็พุทธพจน์...ใช่ พุทธพจน์ใครก็พูดได้ เครื่องคอมพิวเตอร์พูดได้ ดีกว่ามีงอีกเพราะคอมพิวเตอร์มันจำได้หมดเลย แล้วมันขยายความได้ด้วย แต่ไอ้พุทธพจน์ในหัวใจของเราละ ในหัวใจเรามีกิเลสทั้งนั้นนะ

พุทธพจน์ก็สาธุ! สาธุมาก มันถึงมี “ปริยัติ ปฏิบัติ” ถ้าเราปฏิบัติโดยภาคปริยัติ นี่ใจ ที่มันขัดแย้ง มันตะมันถ่วง หลวงปู่มั่นท่านบอกว่า มันขัดมันแย้งกัน มันขัดมันแย้งกันตอนปฏิบัติ แต่ถ้ามันปฏิบัติจบสิ้นกระบวนการแล้วไม่ขัดแย้งกันเลย ไม่ขัดแย้ง เพราะรู้อจริงแล้วธรรมะมีหนึ่งเดียว สัจธรรมนี้เป็นอันเดียว

แต่ขณะที่ทำ ขณะที่เราจะทำ เราทำขึ้นมา มันขัดแย้ง หมายความว่า กิเลสมันสร้างภาพ กิเลสมันบังเงา กิเลสมันอ้างธรรมะพระพุทเจ้า “ปฏิบัติเป็นอย่างนี้ สิ่งนี้ปล่อยแล้ว วางแล้ว พอปล่อยหนหนึ่งนี่โศดาบัน พอปล่อยอีกหนหนึ่งนี่สภิกาคามี”...การปล่อยนี้ปล่อยโดยสามัญสำนึก การปล่อยโดยสร้างภาพแล้วปล่อยเอง นี่สร้างภาพแล้วปล่อยภาพ สร้างภาพหนึ่ง ปล่อยภาพหนึ่ง ก็โศดาบัน สร้างภาพปล่อยภาพอีกหนหนึ่ง ก็เป็นสภิกาคามี สร้างภาพปล่อยภาพอีก ก็อนาคามี สร้าง

ภาพ ปล่อยภาพ แต่มันไม่เป็นความจริง ไม่เป็นความจริงเพราะอะไร การสร้างภาพ เราสร้างขึ้นมา เราสร้างเอง เราทำลายเอง แล้วเราก็หลอกตัวเอง

แต่ถ้าเป็นสังขาร เป็นบวคณะ มันไม่สร้างภาพ ถ้าสร้างภาพมันก้าวเดินไปไม่ได้ เพราะอะไร เพราะมันบดขยี้ก็เลสไม่ได้ ถ้ามันเป็นความจริงขึ้นมา มันได้บดได้ขยี้กัน พอได้บดได้ขยี้มันทำลายกัน นี่ธรรมะลบ ยิ่งลบ ยิ่งหาร ยิ่งทำลายกัน ยิ่งธรรมะคุณมันจะมีผลขึ้นมา มันมีผลขึ้นมา มันรื่นเริงอากหาญนะ เวลามันปล่อยทีหนึ่งมันมีความสุขนะ เดินไปเหมือนตัวเบาตัวลอยนะ เวลาพิจารณาไป เคลื่อนไหวไปไหน ขณะที่ปฏิบัติอยู่ เหมือนเราเคลื่อนไป มันอิมเอมใจ มีความสุขมาก นี่ขณะที่ต่อสู้ขณะนั้นยังมีความสุขขนาดนั้น แล้วถ้ามันขาดจริงๆ มันยังมีความสุขขนาดไหน

พอมันขาดขึ้นไป อิม! คิดดูสิว่า เทวดา อินทร์ พรหมมันจะมาพึ่งเทศน์พระพุทธเจ้า เทวดา อินทร์ พรหมยังมาพึ่งเทศน์หลวงปู่มัน แล้วมันขาดนี้ ภพชาติที่จะไปเกิดตั้งแต่เทวดา อินทร์ พรหมมันขาดออกไปจากใจ ใจดวงนี้รู้จักความรู้สึกของเทวดา อินทร์ พรหมที่เขาดำรงชีวิตกันอยู่ แล้วมันอยู่ในหัวใจผู้ที่รู้อันนั้น มันจะมีความรู้สึกอย่างไร แล้วยิ่งทำลายธรรมะหารหมดแล้ว ในวิภวณะมันไม่ไปอีกแล้ว

ในวิภวณะที่จิต อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขาราปจฺจยา วิญญฺณ อวิชชาพาเกิด "ไอ้ตัวไม่รู้พาเกิด เพราะไม่รู้ถึงเกิด เพราะไม่รู้แล้วก็เถียงว่า "ไม่รู้"ไม่เป็นไร เพราะไม่รู้มันจะมีโทษได้อย่างไร" ก็เพราะไม่รู้ เพราะอวิชชามันถึงพาเกิดนี้ไง เพราะอวิชชามันพาเกิดใช่ไหม แล้วเราไปถอนไอ้ตัวไม่รู้ออกหมดแล้ว ไอ้คนที่ไม่รู้ก็คือสัตว์โลก ไอ้สัตว์ที่มันเป็นไปตามกรรม แล้วแต่เวรกรรมมันหมุนเวียนไป

แต่ไอ้ความรู้จริง มันพ้นจากสัตว์ผู้ข้อง มันไม่ใช่สัตว์อีกแล้ว ความข้องของใจมันปลดหมดแล้ว มันถึงเป็นธรรมะแท้จริงจากผู้ที่ปฏิบัติที่เราจะปฏิบัติกัน

วันนี้บรรยายกาศมันดี เราฟังธรรมเพื่อเรา สิ่งที่ฟังธรรมกัน เอามาสอนใจ ธรรมะอย่างนี้ฟังแล้วเราเอามาเป็นเครื่องเตือนใจเรา เพื่อให้เราได้มีโอกาส แล้วได้ประพฤติปฏิบัติ ผู้ที่ทำมาแล้ว ผู้ที่ปฏิบัติมาแล้ว ครูบาอาจารย์ของท่านทำมาแล้ว ท่านได้ผลของท่านมาแล้ว ถ้าไม่ได้ผลของท่าน นี่มันยืนยันกันได้ มันขัดแย้งได้ มันขัดแย้ง มันโต้แย้งได้

แต่ถ้าเป็นธรรมะตามความจริงนะ อ้าว! โต้มา ตรงไหนมันบกพร่อง โต้มา โต้มาได้เลย
ถ้ามันบกพร่อง ถ้ามันบกพร่องแสดงว่ามันไม่เต็ม ถ้ามันบกพร่องมันจะเป็นความจริงไปไม่ได้
มันต้องสมดุลของมัน มรรคสามัคคี ทางอันเอก มรรคญาณที่เข้าไปชำระกิเลสโดยผู้ที่ปฏิบัติตาม
ความเป็นจริงอันนั้น เอวัง